

MEMÒRIES DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

La història de les ciutats
s'escriu mitjançant les memòries
dels seus ciutadans

Aigües de Barcelona

MEMÒRIES DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

La història de les ciutats
s'escriu mitjançant les
memòries dels seus ciutadans

www.memoriesdeldistricte.com

Sumari

Pròleg	6
Cornellà de Llobregat sota la mirada de Ramon Muntaner i Torruella	8
Història de la ciutat	11
Cronologia	24
Memòries de Cornellà de Llobregat	26

Pròleg

L'àrea metropolitana de Barcelona congrega el 43% de la població de Catalunya. Els 36 municipis que en formen part representen el 52% del PIB català i acullen el 46% del total d'empreses instal·lades a casa nostra.

Es tracta d'un dels territoris metropolitans més grans d'Europa (636 km²), que comprèn àmbits agrícoles del delta del Llobregat, zones urbanes del Pla de Barcelona i àrees verdes dels massissos del Garraf, Collserola i la serralada de la Marina. Però no és només una denominació geogràfica; parlem d'una àrea administrativa amb un pes destacat a la Mediterrània i amb competències pròpies en cohesió, equilibri territorial, habitatge, transport i mobilitat, cicle de l'aigua, residus i medi ambient.

De fet, la cohesió social és un dels objectius que van portar a la creació de l'organisme supramunicipal que porta el mateix nom (Àrea Metropolitana de Barcelona —AMB—) i és el principi a través del qual es defineixen en aquests municipis polítiques d'urbanisme, de transport, de medi ambient, d'infraestructures i d'assistència. El seu propòsit és aconseguir un desenvolupament en què els beneficis i els costos de viure en l'entorn metropolità es distribueixin de manera solidària entre els seus habitants, independentment del municipi on visquin.

Aigües de Barcelona, que treballa per a la gestió responsable de l'aigua al territori i en la definició d'estratègies coherents en la planificació de les infraestructures i els usos de l'aigua, edita ara aquesta col·lecció de llibres que duu per títol *Memòries de l'àrea metropolitana de Barcelona*. Els volums recullen testimonis en primera persona de ciutadans compromesos amb cadascun dels 36 municipis de l'AMB. Alguns d'ells s'han posat al capdavant d'associacions de veïns i de comerciants; d'entitats de caràcter cultural, social o esportiu; de moviments juvenils, reivindicatius, etc. D'altres regenten comerços emblemàtics, són veïns il·lustres o bé gent que de manera anònima fan comunitat. Tots ells han fet de cronistes de la seva ciutat.

L'exemplar que el lector té a les seves mans està dedicat al municipi de Cornellà, un nom que ens remet a un origen romà: *Cornelianum* (de Corneli). La història de Cornellà comença al turonet on es troben l'església de Santa Maria i l'Ajuntament. Entorn d'aquest turó hi havia el nucli inicial de la ciutat, i sabem que al segle XIV, en un cens fet en temps de Pere el Cerimoniós, Cornellà tenia 46 focs, xifra que suposava una població de prop de dues-centes persones.

La població de Cornellà va minvar durant la dècada dels anys noranta del segle passat, fins a arribar als 79.000 habitants a principis del nou mil·lenni. En els darrers anys, però, la situació s'ha revertit amb l'arribada de nous corrents migratoris. Encara avui Cornellà és un dels municipis catalans amb una densitat de població més alta, amb 86.610 habitants. Malgrat aquesta concentració, la ciutat ha aconseguit eixamplar les seves àrees verdes, amb parcs com el de Can Mercader o el del Canal de la Infanta.

Aigües de Barcelona té a Cornellà una central de captació i bombament d'aigua potable a la ciutat de Barcelona i la seva àrea metropolitana, que està en funcionament ininterrompudament des del 1909. Des d'aquesta planta s'impulsa aproximadament el 25% de l'aigua que consumim. Part de la instal·lació conserva els edificis modernistes i la maquinària de vapor original en molt bon estat de conservació. Atès el valor d'aquest patrimoni industrial únic a Europa, Aigües de Barcelona va decidir obrir-lo a la ciutadania l'any 2004, tot transformant-lo en un museu des del qual es pot entendre com es gestiona l'aigua de manera eficient, sostenible i responsable. Cornellà també acull el Centre Tecnològic de l'Aigua (CETAQUA), un organisme de referència internacional en el qual Aigües de Barcelona integra i executa projectes de recerca i desenvolupament de noves tecnologies en el cicle integral de l'aigua.

Ignacio Escudero

Director General d'Aigües de Barcelona

“Em deien el Noi del Baix Llobregat, perquè llavors Cornellà era el centre de la comarca”

Ramon Muntaner i Torruella Cantautor del moviment de la Nova Cançó

Ramon Muntaner és un dels grans de la Nova Cançó, tot i que ja fa 30 anys que va dir adéu als directes. Amb un llegat musical notable, ja que es va dedicar dues dècades (1970-1989) a la creació musical —9 discos editats i composicions per a teatre, cinema i televisió—, és, des del 1996, el responsable de les seus de l'SGAE a Catalunya i a les Balears.

Ramon Muntaner va néixer a Cornellà el 1950, on va viure tota la seva infància, l'adolescència i els inicis de la seva carrera musical i on va acumular vivències de les quals conserva records potents, tot i que considera que són llunyans en el temps. “El que ara anomenem postveritat ho podem traduir en postrecords, perquè els acabem adaptant i, sense adonar-nos-en, distorsionant”, comenta. Muntaner va estudiar a l'escola del Patronat Cultural i Recreatiu de Cornellà. “Era una escola mixta: tots érem nens, llevat d'una nena”, comenta i els records li venen al cap, com les trobades ineludibles de cada diumenge a les deu de la nit a la fila 15 del Cinema Cornellà, on la colla es reunia per veure la sessió doble: “Tant hi feia el que programaven; la gent s'hi anava sumant fins a omplir gairebé tota la fila”; o les vetllades al bar Piranyo, “un dels pocs que obria a la nit”. El cantautor té un record especial per a la nit del 20 de setembre de 1971, quan el riu Llobregat va inundar els barris del sud de Cornellà: “Recordo que estava a casa, en un segon pis, i que veia com la força de l'aigua arrossegava cotxes, animals, mobles. Vaig sentir una gran impotència”.

Durant l'adolescència el Ramon va formar part de diverses colles, on va establir amistat amb gent com el periodista Manel Campo Vidal, que vivia al barri de l'Almeda, Joan Tardà, el polític d'ERC, o el pintor Ricard Vaccaro, que va fer les portades dels seus discos. “En aquella època, teníem idees ben originals, com ara penjar una placa al carrer de la Llet (carrer Ametller) amb el sobrenom de 'Milk Street', en un gest de complicitat amb el Tuset Street de Barcelona, perquè ens sentíem orgullosos de ser de Cornellà i volíem demostrar que les fèiem més sonades”.

Però Cornellà també era coneguda per ser la ciutat on es van produir les primeres lluites sindicals de la dècada dels anys setanta del i les manifesta-

cions més potents. I és així com Ramon Muntaner ens parla de les correïsses davant dels grisos o de les onades migratòries, que el van portar a relacionar-se amb gent que vivia a l'anomenada *ciudad satélite*, el que ara és el barri de Sant Ildefons.

El Ramon cantautor

El seu interès per la música li ve de petit, quan a l'escala del carrer Sant Isidre una veïna li donava classes de piano. Però a ell li agradava improvisar i, amb els diners guanyats fent classes de matemàtiques un estiu, va decidir comprar-se una guitarra: "Vaig afinar-la i vaig començar a tocar-la en festes, fins que un amic em va ensenyar a afinar-la bé i llavors em va caure el món a terra perquè vaig veure que n'havia d'aprendre molt més. A Cornellà, si tenies inquietuds artístiques, t'havies de buscar la vida i, com que la meua família era humil, jo sempre vaig ser autodidacte".

Devia tenir uns 17 anys quan, amb el seu company Ignasi Doñate, van proposar al capellà cantar durant la missa dels dissabtes: "Era la missa de les guitarres, i l'església s'omplia de gent per escoltar les cançons folk americanes que adaptàvem a la situació política del moment". Paral·lelament, el Ramon es va iniciar en el món del teatre amb el grup amateur del Patronat Cultural i Recreatiu. "Vaig entrar-hi gràcies al director de grup, el Joaquim Vilà i Folch, amb qui organitzàvem muntatges teatrals. El que passa és que jo era dolent actuant i vaig acabar posant música a les obres, entre les quals una de molt sonada: *Per què surt de mare el Llobregat*, que recordava les inundacions en clau reivindicativa. El Joaquim va començar a passar-me textos de poetes per musicar-los i em vaig interessar molt per la poesia. Tota la meua carrera com a cantautor ha acabat sent amb poemes musicals; per tant, podríem dir que soc 'cantamig-autor', perquè el paper d'autor de textos no l'he exercit".

El 1972 va guanyar el concurs de Promoció de Noves Veus i es va donar a conèixer entre el públic fent de teloner de Lluís Llach el 1974. El 1975 va aparèixer el seu primer disc, *Cançó de carrer*. Era l'època final del franquisme quan va fer un concert al Pati Blau, una sala de ball al centre de Cornellà: "Tot l'auditori estava envoltat de policies. Era un moment en què el meu nom estava prohibit a moltes sales i més d'una vegada no m'havien deixat cantar". Tenia 26 anys quan va deixar la ciutat per seguir amb la seva carrera musical. "Als mitjans de comunicació em deien el Noi del Baix Llobregat, perquè llavors Cornellà era el centre de la comarca, i aquesta és una dada científica!", conclou.

CORNELLÀ
DE LLOBREGAT

Can Maragall.

Autor: Jaume Grau.

Cornellà de Llobregat

HISTÒRIA DE L'ÀREA METROPOLITANA

Cornellà és un topònim prou freqüent a Catalunya; de fet, hi ha diversos pobles que es diuen Cornellà i que ens parlen d'un origen romà: *Corne-lianum*, o sigui, de Corneli. Comencem el nostre trajecte al turonet on es troba l'església de Santa Maria i l'Ajuntament. A la plaça, mirant a terra i a través d'una claraboia de vidre integrada al paviment, podreu veure les restes d'una construcció romana que es van descobrir l'any 2009. Durant els treballs arqueològics es van trobar sitges per a gra i alguns elements per premisar vi, la qual cosa ens remet a l'activitat que durant molts segles ha dominat aquesta zona: l'agricultura. Les restes demostren que entorn

de l'Ajuntament, l'església de Santa Maria i el castell, existia una vil·la romana des del segle III dC i que aquest poblament ha tingut continuïtat fins als nostres dies. La prova es troba a la porta del consistori, on podreu veure dues columnes que l'emmarquen. Són preromàniques i van ser trobades en el curs d'unes obres de reforma de l'any 1928. Aquí hi havia des del segle V una església que es va ampliar als voltants del segle X. Les columnes corresponen a aquest període, la qual cosa indica un augment de la població en aquell temps. Davant de l'entrada podreu veure les restes de l'absis d'aquesta església. Uns segles més tard, es construiria un nou temple al mateix emplaçament on ara es troba la nova església de Santa Maria. Es tenen referències d'un edifici religiós des del segle XI, que va ser reformat en segles posteriors. Al segle XVIII se'n va bastir una de nova que va anar a terra durant la Guerra Civil. L'edifici actualment de maó vist es va beneir l'any 1948, en una de les reconstruccions que es van fer just després de la guerra i quan no hi havia diners per res, tret de reconstruir esglésies enderrocades. Entorn d'aquest turó hi havia el nucli inicial de Cornellà, i sabem que al segle XIV, en un cens fet en temps de Pere el Cerimoniós, Cornellà tenia 46 focs, xifra que suposava una població de prop de dues-centes persones. Anem al Castell del Borni.

*Castell del Borni.
Autor: Jaume Grau.*

Can Trabal.
Autor: Jaume Grau.

Des de principis del segle XIII hi ha documents que testimonien l'existència d'una torre de defensa on ara hi ha el castell. El lloc és immillorable estratègicament: damunt d'un turonet, amb vistes al delta del riu Llobregat i a la població de l'altra riba, Sant Boi. El castell ha patit diferents canvis i remodelacions al llarg dels segles, començant per la reparació dels danys patits durant la guerra civil catalana del segle XV. D'aquesta època daten les finestres gòtiques geminades que hi ha a les dues torres. Ara acull un centre cultural de la ciutat. Ah! Al segle XX sembla que hi va viure un individu a qui li faltava un ull, per això el castell se'l coneix com el del Borni. Misteri revelat. El castell, que té aire de gran casa senyorial, va ser una important explotació agrícola durant segles. La pagesia va patir força durant el segle XVII, després d'una tongada de males collites. Això va obligar molts pagesos a vendre les propietats, majoritàriament a senyors de Barcelona, i a convertir-se en masovers. Hem parlat d'explotacions agrícoles des de l'època dels romans, i si hi ha alguna cosa que abunda a Cornellà són els masos.

Can Trabal es troba a la carretera d'Esplugues i ha sobreviscut miraculosament com un element extemporani encaixonat davant del Centre Comercial Llobregat, com si emergís de l'asfalt. Els propietaris van ser els Amat, una família de pagesos que tenien terres que arribaven fins al terme

de Sant Joan Despí. Can Trabal, com molts masos del país, ara acull un restaurant. D'aquest mas se'n tenen referències des del segle XIV, tot i que la façana actual és del XVIII, un moment important per l'expansió de l'agricultura a Cornellà i a tot Catalunya, amb millores tècniques i la introducció de nous conreus. Fem una ullada a la plaça de Lluís Companys, que es troba al nord-est del centre i, per tant, del rovell de l'ou inicial de Cornellà.

Aquesta zona està ocupada per cases aparellades de nova construcció, tot plegat amb un cert aire residencial, però sembla que al segle XVI s'hi va formar un nucli nou de població. Caminem fins al carrer de Rubió i Ors. L'any 1769 el rei Carles III va construir la carretera que duia fins a Sant Boi. En aquesta carretera es van instal·lar diversos hostals, per acabar formant al segle XIX el carrer Major de la vila, actualment Rubió i Ors. Si passegeu per aquest carrer, us trobareu amb un xamfrà amb un edifici curiós, de color d'argila. És l'antic cinema Titán, que va obrir l'any 1926 i que ara acull la Biblioteca Marta Mata.

*Carrer Major Cornellà.
Fons: Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat.*

Capitells romans.
Any: segle VI.
Autor: Jaume Grau.

Els camins i les vies de comunicació són importants a Cornellà perquè es troba en un lloc de pas obligat. És per aquesta raó que el poble va ser protagonista d'algunes accions militars en relació amb la guerra dels Segadors i la de Successió, quan les tropes borbòniques van establir un pont de fusta per travessar el Llobregat i va haver-hi algun encontre armat. Després de la guerra, sembla que va disminuir significativament la població, que va quedar en 189 habitants. Hem de tenir present que Cornellà va dependre de la ciutat de Barcelona fins a la guerra de Successió, i es va convertir en municipi l'any 1716 amb el Decret de Nova Planta. L'expansió de l'agricultura va fer que Cornellà creixés durant el segle XVIII. Ara toca desplaçar-nos a la carretera del Mig per visitar una masia enorme.

Cal Manso està mig amagada dins un polígon a prop de les rondes. L'edifici resulta curiós perquè té la porta d'entrada a la primera planta, i s'hi accedeix mitjançant un joc d'escaleres doble. El nom d'aquest mas li ve del general Manso, que va participar en diferents accions bèl·liques durant la guerra del Francès, una d'elles a prop d'aquí, a l'Hospitalet de Llobregat. Però abans del general la casa va pertànyer a la família Famades, una de les més poderoses i riques de Cornellà, dedicada a l'agricultura. Per cert, l'economia de la vila va patir un canvi força important l'any 1817, ara ho veurem. Anem a tocar del Parc de Can Mercader, a veure el pont de Can Quitllet.

L'any 1817 van començar les obres d'una infraestructura molt important, el Canal de la Infanta, que duia les aigües del Llobregat des de Molins de Rei fins al que ara és el districte de Sants-Montjuïc. L'aigua del canal permetia regar les terres baixes del terme de Cornellà que, fins llavors, eren de secà. Això va possibilitar el conreu d'arbres fruiters i hortalisses. El canal, però, feia de barrera, i dividia Cornellà en dues meitats; és per això que es van construir vint-i-set ponts, un d'ells el de Can Quitllet. A tocar teniu el Parc de Can Mercader, on també hi ha un pont, tot i que està mig cobert, i és més difícil de veure. La finca de Can Mercader va ser de les primeres a rebre l'aigua i aprofitar-se'n. El parc acull un palau construït l'any 1865, a l'espai que ocupava antigament la masia i que ara és la seu del Museu Palau Mercader i del Museu de les Matemàtiques de Catalunya. Els Mercader són un llinatge interessant, amant de les ciències i de la cultura. L'Arnau Mercader, aficionat a l'astronomia, l'ornitologia i la navegació va fer construir a finals del segle XIX una torre que trobareu

Torre Miranda.

Fons: Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat.

a la zona nord del parc, la Torre Miranda, que té un cert aire de minaret d'una mesquita. El canal no tan sols va servir per regar terres, també va ser un estímul per a l'inici de l'activitat industrial. Ja el 1821 es tenen notícies de l'existència d'un molí fariner. Fem un salt fins a Can Vilumara.

En aquesta zona hi ha les restes d'un salt d'aigua que va passar a mans de Francesc Quer, un industrial tèxtil que va instal·lar una fàbrica, Can Vilumara, dedicada als teixits de llana i a la filatura. Els salts d'aigua servien per subministrar energia hidràulica a les noves indústries. L'any 1851 es va instal·lar una primera fàbrica d'indianes. Ara toca caminar fins a l'avinguda dels Alps, a tocar de la funerària, a Can Rosés.

La Colònia Rosés es va construir al costat del Canal de la Infanta, i el primer que en destaca són les cases destinades als encarregats, totes afilades, de planta baixa i pis, i amb un petit jardinet al davant i un espai per a l'hort al darrere. Davant les cases hi ha la fàbrica i els pisos dels obrers, que són relativament més moderns, construïts el 1919.

Deixem momentàniament l'activitat industrial per explicar un fet que va ser determinant per al futur urbanístic i social de la ciutat: el tren. Anem fins a la plaça de l'Estació. L'any 1855 arribava a Cornellà la línia de ferrocarril que anava de Barcelona a Molins de Rei. L'estació està molt ben conservada, és un edifici d'un sol pis fet de maó, harmoniós i equilibrat. En un lateral, hi podreu veure una placa commemorativa i una que indica l'alçada sobre el nivell del mar en aquest punt: 32,5 metres. El ferrocarril va ser un motor per a l'expansió de la població i de la seva indústria, però també es va constituir en barrera, ja que dividia el municipi en dos. Molts veïns de Cornellà encara distingeixen entre dos pobles: Cornellà de Baix i Cornellà de Dalt. En el moment de l'arribada del ferrocarril, Cornellà tenia 1.500 habitants, que van arribar fins als dos mil a finals de segle XIX. És en aquest moment en què creix el centre, l'espai delimitat per l'església i el carrer Major. L'any 1865 es va obrir el carrer Ametller, que amb un suau pendent unia el carrer Major amb la plaça de l'Església. El carrer Ametller encara conserva l'aire de poble, amb casetes de planta i pis, i algunes torretes amb jardí al capdavant. A finals del segle XIX es va obrir el tram

Estació de Cornellà.

Fons: Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat.

Sala de l'Electricitat del Museu Agbar de les Aigües.

Any: 2015.

Autor: Pep Herrero.

Fons: Arxiu Aigües de Barcelona.

del carrer Major que arribava fins a la Central Cornellà, la planta elevadora d'Aigües de Barcelona, que és de visita obligada.

Els difícils de la Central Cornellà, d'obra vista i d'estil modernista, es van inaugurar l'any 1909 i allotjava la instal·lació hidràulica de vapor que servia per extraure aigua de l'aqüífer del Baix Llobregat i abastir Barcelona. Actualment, acullen el Museu Agbar de les Aigües. Ah! Per cert, un detall important: la central encara continua bombejant aigua, això sí, sense fer servir les màquines de vapor. Ens desplaçem fins a la Siemens. Aquesta fàbrica es va instal·lar l'any 1911 a Cornellà, en uns terrenys a tocar de les vies del tren. Va ser la primera fàbrica de l'empresa alemanya a Espanya. S'hi feien motors i components ferroviaris, una línia d'activitat que, cent anys després, encara perdura.

L'any 1920 s'aixecava la fàbrica tèxtil de Can Bagaria, dedicada a la fabricació de mantes. És una joia del patrimoni industrial, amb teulades arrodonides en dos vessants. Malauradament, va patir un incendi i el seu estat de conservació és dolent. Una altra gran empresa que es va establir a Cornellà va ser la Pirelli. Anem al World Trade Center de l'Almeda Park.

Aquest complex enorme d'oficines i serveis es va construir el 2003 damunt dels terrenys on hi havia la fàbrica de cautxú de la Pirelli, que es va instal·lar a Cornellà l'any 1920. Al voltant de la Pirelli va créixer als anys cinquanta un barri, l'Almeda, que va acollir una gran part de les primeres onades migratòries. Després passarem pel barri quan parlem de la lluita obrera a la dècada dels seixanta i dels setanta.

L'empenta de la indústria va ser un estímul per al creixement de la població i per a l'aparició de nous punts d'urbanització fora del centre. Entre el carrer de Rubió i Ors i el riu va créixer el barri de la Riera, a la dècada dels anys vint. Als trenta naixia el barri del Pedró com una zona residencial, amb habitatges d'una planta, i el de la Gavarra, un dels més densament habitats, sobretot a partir de la dècada dels cinquanta i dels seixanta.

A Cornellà es van crear moltes associacions, algunes com el Patronat Cultural i Recreatiu o la Societat Coral "La Unió", més lligades a grups catòlics, d'altres més a l'esquerra, com l'Ateneu Republicà o l'Orfeó Catalònia, que van tenir molta acceptació atès el fort component obrer de la població. A la dècada dels anys trenta, Cornellà ja tenia més de 7.000 habitants.

Durant la Guerra Civil Cornellà va patir els bombardejos de l'aviació franquista. Un dels punts més estratègics era la xarxa de subministrament d'aigua i, de fet, es va construir un refugi a la central de bombeig. També eren objectius fàbriques com la Siemens, la Pirelli o la refinaria de la Campsa. El bombardeig més important va ser ja a les acaballes de la guerra, el dia 29 d'octubre de 1938, quan van morir quatre persones. Durant la retirada de les tropes republicanes es van volar tots els ponts del Llobregat des d'Olesa de Montserrat fins al Prat de Llobregat, per tal d'establir una línia de resistència, però va ser endebades, perquè el dia 26 de gener de 1939 les tropes franquistes travessaven el riu. S'obria un llarg període de repressió, amb consells de guerra, afusellaments i presó per a molts cornellanencs.

Sortida dels obrers fàbrica Siemens.

Any: 1920.

Fons: Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat.

Cap a finals de la dècada dels anys cinquanta, comença un procés de creixement i transformació de l'urbanisme de la població. L'any 1959 es va construir l'anomenada ciutat satèl·lit, el barri de Sant Ildefons, habitatges poligonals que van començar a acollir la immigració dels seixanta i dels setanta. D'11.000 habitants l'any 1950 es va passar a 24.000 l'any 1960 i es va arribar als 100.000 el 1979. Aquest creixement es va produir amb una gran mancança de serveis de tota índole. La població de Cornellà, però, va endegar un fort procés d'associacionisme i de lluita veïnal per reclamar els seus drets. Paral·lelament, la lluita sindical també va agafar molta força.

Una de les vagues més importants durant el franquisme va ser la de la Siemens, l'any 1962. I en aquest context de lluita i repressió, les parròquies van tenir un paper decisiu com a centres de reunió de l'oposició

política i sindical. La coordinadora de les Comissions Obreres del Baix Llobregat es va constituir l'any 1966 a la parròquia del barri d'Almeda, a tocar de la Pirelli. El barri va acollir un focus molt interessant de resistència política, sindical i cultural. La vaga de Laforsa, una empresa de laminats i forjats de ferro, va durar prop de quatre mesos, entre novembre del 1975 i febrer del 1976, i va provocar una onada de solidaritat a tot el Baix Llobregat, on es van recollir més de cinc milions de pessetes per a la caixa de resistència. Els vaguistes van tancar-se a l'església de Santa Maria i el conflicte es va estendre a tota la comarca quan un treballador va ser atropellat per la policia municipal. Al capdavant, els treballadors van aconseguir la readmissió dels acomiadats, una victòria després d'una lluita dura que va marcar una època.

L'arribada dels Ajuntaments democràtics va suposar una feina ingent per aconseguir revertir la manca de vertebració urbanística, el caos constructiu i la carència de serveis de tota mena. La població va minvar durant la dècada dels anys noranta, quan va baixar fins als 79.000 habitants a principis del nou mil·lenni. En els darrers anys, però, la situació s'ha revertit amb l'arribada de nous corrents migratoris. Encara avui, Cornellà és un dels municipis catalans amb una densitat de població més alta.

Malgrat aquesta alta densitat, la ciutat ha aconseguit eixamplar les seves àrees verdes, amb parcs com el de Can Mercader o el del Canal de la Infanta. Pel que fa al teixit productiu, ha disminuït el pes de la indústria i ha augmentat la presència de les empreses de logística i de serveis. I a la zona de la Ribera s'ha construït un gran equipament esportiu: l'estadi del RCD Espanyol. Cornellà és avui dia una ciutat molt viva i activa, amb una història intensa que s'ha pogut preservar.

Cronologia de Cornellà de Llobregat

Segle
III | VII-la
romana | Segle
XIII | Torre de
defensa
del castell | Segle
XIV | Primera
referència
del Mas
Can Trabal | 1716 | Cornellà
esdevé
municipi | 1769 | Construcció
de la
carretera a
Sant Boi | 1817 | Comencen
les obres
del Canal de
la Infanta | 1855 | Arriba el
ferrocarril | 1867 | Palau
de Can
Mercader |
|--------------|------------------|---------------|------------------------------------|--------------|--|------|--------------------------------|------|---|------|---|------|--------------------------|------|-----------------------------|

1909

Central
Cornellà
d'Aigües
de
Barcelona

1911

S'instal·la
la fàbrica
Siemens

1920

Fàbrica
tèxtil de
Can Bagaria

1920

Fàbrica
de cautxú
Pirelli

1926

Cinema
Titán

1979

Primer
Ajuntament
democràtic
després de
la guerra

1995

Inauguració
del Parc del
Canal

2009

Nou camp
del RCD
Espanyol

MEMÒRIES DE
CORNELLÀ DE LLOBREGAT

DOLORS CAMPOS RODRÍGUEZ

SECRETÀRIA DE LA JUNTA DE L'ASSOCIACIÓ DE PARADISTES
DEL MERCAT CENTRE

Segons l'historiador local Onofre Pelfort Pujol, el primer mercat de Cornellà data del 1888, quan els pagesos anaven amb carro i cavall a vendre els productes de l'hort a la plaça central. Amb els anys, una marquesina porxada va acollir els venedors al recinte de l'Hostalet i, l'any 1976, es va construir l'edifici del Mercat Centre. L'edifici està inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, que ocupa tota una illa i s'estructura en dos pisos al nucli antic de la ciutat. L'entrada principal es troba a l'alçada del primer pis, accessible per una doble escala, i a peu de carrer hi ha diverses entrades laterals que donen a la planta baixa del mercat. El mercat està construït amb materials simples i industrials (maó, ferro en tub, formigó i vidre), tal com es va concebre el 1976.

Va ser l'any 1999 quan el Mercat és va reestructurar —recollint les tendències del moment— i va incorporar un supermercat al primer pis, deixant la planta baixa per a ús exclusiu de venda de producte fresc. Actualment són 33 les parades en funcionament, més 8 botigues exteriors, ens explica Dolors Campos, que va ser paradista del Mercat Centre durant 40 anys i presidenta de l'associació prop de 9.

Ha passat 40 anys treballant al Mercat Centre. Com va començar la seva experiència?

L'empresa on treballava va tancar quan els meus dos fills eren petits, just en el moment en què el mercat s'estava acabant de construir. A través de la família, que ja tenia un parell de ganiveteries als mercats de la Mercè (Barcelona) i a Sant Ildefons (Cornellà), es va presentar l'oportunitat de poder assolir una de les botigues exteriors, i vaig pensar que certa flexibilitat en l'horari em facilitaria la tasca en la criança de la canalla. Però res més allunyat de la realitat! La meua vida a partir d'aquell moment —amb diumenges i festes de guardar incloses— girava al voltant de Cristina Com-

Mercat Centre.

plements, on podies trobar bosses de mà, mocadors, bijuteria, guants, paraigües, impermeables... amb un tracte personalitzat.

Recordo amb especial satisfacció els moments d'esbarjo "per fer-la petar", que esdevenien petites tertúlies amb pretensió d'agora quasi familiar. Un altre moment important a nivell personal i laboral va ser quan des de l'associació de comerciants local Cornellà Compra a Casa es va decidir crear una targeta de fidelització. Formar part de l'equip que va desenvolupar la idea i fer-me responsable de les incidències que és poguessin derivar va suposar un increment potencial de visitants i la millor campanya de publicitat que pogués imaginar. Una feina enriquidora que m'ha permès conèixer persones i situacions com mai hagués sospitat.

I quan es va vincular amb l'Associació de Paradistes?

A mesura que els anys passen, els fills creixen i les obligacions familiars minven, em plantejo la possibilitat de col·laborar amb l'associació. Però en realitat va ser la substitució d'una persona de la Junta, per problemes familiars, la que em va empènyer a fer el pas definitiu. De tot plegat ja fa més de quinze anys, i el meu compromís vers el col·lectiu —des de diferents vessants— es manté operatiu. És tot un repte poder transmetre les experiències i saber aprofitar la sàvia nova que ens arriba canalitzada a través dels actuals responsables...

Quins són els objectius de l'Associació de Paradistes?

Els objectius son molts, variats i feixucs. En primer lloc, gestionar amb prudència i responsabilitat els nostres recursos per fer front a les despeses comunes: neteja i manteniment del mercat. Malgrat poder comptar amb la inestimable col·laboració de l'Ajuntament en temes puntuals, caldrà perseverar en l'austeritat.

Ens agradaria seguir mantenint el nostre compromís habitual en temes socials: recollida d'aliments per a la Botiga Solidària amb l'objectiu d'evitar el malbaratament de productes alimentaris, potenciar el caràcter inclusiu de la botiga MenjaFutur en col·laboració amb els Serveis Socials de la nostra ciutat, assolir i mantenir vives i renovades les campanyes de recollida de joguines per Nadal i Reis...

I com és el Mercat Centre en relació a altres mercats?

El Mercat Centre, amb més de 100 anys d'història a la seva esquena i situat al casc antic de la ciutat, viu exclusivament del client de proximitat, atesa la seva ubicació. És un mercat petit, familiar i tradicional que basa el seu reclam en la venda d'un producte fresc d'excel·lent qualitat que garanteix una llarga durada de conservació. Amb un tracte personalitzat, ens agradaria arribar a ser referent en temes mediambientals i pedagògics, intentar potenciar la gestió sostenible del menjar, transmetre bones pràctiques alimentàries i culinàries i transformar l'hora dels àpats en un tema cultural, a més de saludable.

Com veu el futur dels mercats?

Pendent d'una renovació agosarada que caldrà afrontar sense por, però amb molta cautela. El tema dels horaris ens juga a la contra. Davant de l'oferta tan àmplia i variada d'una gran superfície, el mercat sempre hi surt perdent. Comprar al mercat avui en dia és pràcticament un acte de fe que no hem sabut o no hem volgut potenciar. La cuina és un art i requereix paciència i disciplina per executar-la. I sembla que corren mals temps per a aquests valors. Oferir actuacions paral·leles que generin interès cap a un ventall de públic cada cop més heterogeni podria ser un dels camins a explorar. Penso que el mercat hauria de ser un lloc de trobada on poder fer gaudir tots els nostres sentits alhora. En concret, la nostra darrera experiència en l'organització d'unes Nits de Tapes en vigílies de la Festa Major ha estat especialment positiva, ben valorada i amb projecció de futur.

Quins records té de la seva joventut?

Cornellà als anys seixanta era un poble ple de mancances, pròpies d'una època i d'un entorn que sembla que volem obviar. Amb l'arribada dels fluxos d'immigració —aleshores nacional—, la gent va haver de resituar-se com va poder. Amb una manca evident d'escoles, centres de salut, clavegueram, paviment i enlluernat, Cornellà tenia en la població civil el seu cabdal més preuat, i en la solidaritat compartida, el millor valor desitjat. Els anomenats pisos pastera d'avui dia no tenen res a envejar als habitatges amb rellogats, on s'amuntegaven membres d'una mateixa família en una única habitació amb dret a cuina i, amb sort, a comuna o vàter a l'eixida...

I com ha canviat amb els anys?

Com la nit al dia. Amb l'arribada dels Ajuntaments democràtics, tot va començar a moure's. Estem parlant d'una ciutat que entre el 1950 i el 1981 va passar de 10.000 a 90.000 habitants. L'any 1979 l'alcalde Frederic Prieto es va trobar amb un Ajuntament en fallida, on fins i tot és devia la llum! Va ser un gran alcalde. A les següents eleccions, l'any 1983, l'alcaldia va ser compartida amb el PSC liderat per José Montilla i tot va començar a agafar color. Cornellà va esdevenir ciutat industrial per excel·lència i a les colònies tèxtils s'hi van afegir noves empreses: Aigües de Barcelona, Siemens, Pirelli, l'Elsa, Tomàs Blay... La gent va anar prenent consciència de les seves responsabilitats, les lluites obreres i veïnals ens van sacsejar, i la capital de l'anomenat "cinturó roig" va despertar: tancaments a les esglésies, fons de solidaritat, vagues interminables per readmetre els injustament acomiadats... Nits de por, patiment i clandestinitat que tots plegats van passar fent un front comú per poder suportar-les.

Són aquests els valors de la ciutat?

Cornellà ha estat, és i seguirà sent capdavantera en acords socials, i treballarà perquè tothom tingui les seves oportunitats, on l'associacionisme té un valor primordial i el concepte de pobresa energètica és respectat, on els aturats de llarga durada tenen un respir de nou mesos gràcies als Plans Ocupacionals creats i finançats des de l'Ajuntament i les beques esportives supleixen les carències dels infants de les famílies vulnerables i en risc de patir exclusió social. Amb una població de 85.000 habitants, a la nostra comunitat es parlen més de 100 llengües diferents que fan de la tolerància i el respecte uns valors indispensables per seguir avançant. Crec que això forma part del nostre ADN particular. Malgrat tot, caldrà insistir perquè aquestes bones pràctiques no caiguin en sac foradat.

RAFAEL GARCIA

"Vaig començar a treballar a la plaça als 13 anys, a la parada dels meus pares, L'Hort d'en Garcia. A Cornellà només fa dos mesos que hi soc. Per a mi el mercat no s'hauria de perdre mai perquè és el que identifica un poble".

DORI FORTUN

"Vinc al mercat des que em vaig casar, fa 40 anys. M'agrada comprar cada cosa al seu lloc. Molts joves no tenen temps per a això, però, per exemple, la meua filla em fa encàrrecs, perquè la qualitat és millor".

ESTEVE MITJANS

"Treballo a la parada Polleria Esteve des de l'any 1979, quan tenia 18 anys. Ho vaig fer per ajudar el meu pare, però sempre m'ha agradat aquesta feina. Oferim productes més frescos i saludables, a més d'un tracte de confiança a la gent".

JUSTÍ VARGAS

"Amb els meus clients he establert una relació de confiança i amistat. Tinc clientes que venen a la Carniceria Justí a comprar des del primer dia i ara, a més, també ho fan els seus fills i filles".

PILAR RELANO

"Des del mercat aportem qualitat i un tracte de confiança i proximitat a la gent de la ciutat. Jo vaig arribar a Conserves i Pesca Salada Mª Pili com a dependenta i, dos mesos després, vaig decidir quedar-me-la. Ja fa 15 anys d'això".

ELVIRA MARTÍN

"La gent s'ha acostumat a la comoditat d'agafar un paquetet d'una prestatgeria, però s'ha de posar en valor el producte fresc que oferim al mercat. Jo hi treballo des dels 16 anys i el que més gaudeixo és el tracte amb la clientela".

RAÚL TESORO

"En quedar-me sense feina, vaig decidir comprar la parada. No havia treballat mai en res semblant. He après l'ofici a base de cops i gràcies a la confiança dels clients, que han estat molt pacients amb mi".

JAIME GARRIDO

"El bar és al mercat des de sempre. De petit, en acabar l'escola venia aquí per ajudar el meu pare. Soc la tercera generació de la família que porta el bar. En general, la clientela sempre és la mateixa, m'han vist créixer i han crescut amb mi".

ERIC VALVERDE I COLLADO

PRESIDENT DEL CLUB D'AMICS DEL FERROCARRIL DE CORNELLÀ

Com a molts altres nens, de petit a l'Eric li agradaven molt els trens. Però ell va portar la seva afició més enllà i avui condueix trens als Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) i presideix, des de fa sis anys, el Club d'Amics del Ferrocarril de Cornellà. Milers de persones pugen cada setmana al "trenet" del parc de Can Mercader, que condueixen socis d'aquest club i, fins i tot, hem pogut veure els seus trens en alguns gags del programa *Polònia*.

Què tenen els trens que atreuen tant la canalla?

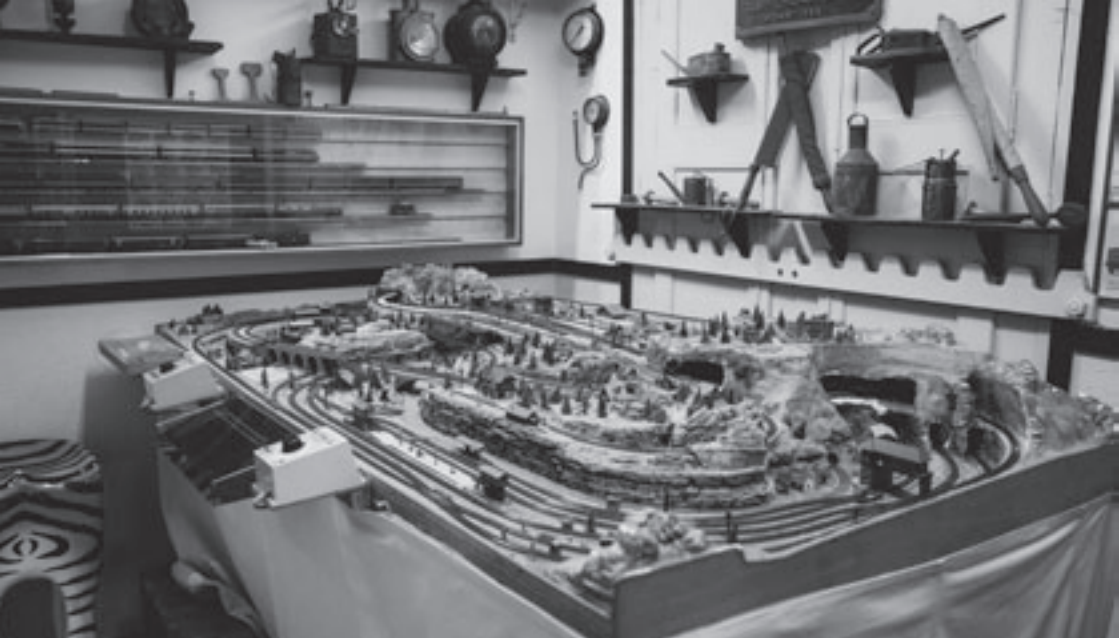
Els agraden molt, però només perquè es tracta d'un vehicle. Per això també els atreuen els cotxes, les motos, els autobusos, els avions... Jo l'afició als trens la tinc des que sé parlar; sempre volia anar a veure passar el tren. La meva mare era de Cornellà de tota la vida i un dia em va portar al Club d'Amics del Ferrocarril, d'on soc soci des de l'any 1996, quan tenia 12 anys. Ara fa sis anys l'anterior president (que en portava 34 al càrrec) va decidir que tocava plegar i vaig agafar-ne el relleu.

I ha acabat conduint...

Sí. El meu objectiu sempre ha estat ser maquinista. Vaig estudiar manteniment industrial a l'Institut Esteve Terradas i vaig fer les pràctiques al taller de la Línia 3 del Metro. En acabar els estudis, vaig començar a treballar fent manteniment al Trambaix i al Trambesòs, i després vaig fer les proves per entrar als Ferrocarrils de la Generalitat. Ara soc agent d'estació habilitat per a la conducció: puc estar a les estacions o conduint trens. Per sort, gairebé només condueixo trens. Però l'objectiu final és aconseguir la plaça per conduir trens amb categoria de maquinista.

I quins són els objectius del club?

Tenim el nostre local social a l'antiga estació dels Ferrocarrils Catalans (FGC), situada entre el passeig dels Ferrocarrils Catalans i el carrer Amadeu Vives, un

Maqueta de tren a la seu del Club d'Amics del Ferrocarril de Cornellà.

edifici que es va rehabilitar amb l'esforç del club, ja que ho va pagar l'Ajuntament de Cornellà, però el club va haver d'avançar els diners.

D'una altra banda, tenim el Ferrocarril de Can Mercader, que va néixer d'una idea nostra. L'Ajuntament ha fet una nova cotxera al parc perquè a l'antiga els trens ja no cabien i havíem de remuntar els vagon. En el futur, però, hauréem de tornar a remuntar, perquè ja tenim projectes en marxa per construir més trens. Amb la normativa actual, més restrictiva, i tenint en compte que el parc ja té molta edificació, és difícil créixer més. Però també volem construir un edifici-rotonda al circuit. En aquest país, ja no es pot fer gaire cosa més...

Per què no es pot fer més?

En altres països, associacions similars gestionen i mantenen línies turístiques de ferrocarril clausurades (en lloc d'arrencar les vies, les arreglen i posen trens a córrer). Això en aquest país és impossible: tot són pors i no hi ha voluntat per fer-ho. A Europa tenen més tradició de guardar-ho tot (tractors, cotxes, motos, autobusos, trens i avions) i continuar fent-ho funcionar. A Alemanya, una setmana l'any treuen locomotores de vapor o dièsel antigues perquè en substitueixin les actuals. Els suïssos també organitzen constantment exhibicions amb el material històric, i un museu mantingut per associacions d'amics del museu restauren i exploten trams de línia i se n'encarreguen del manteniment. Aquí hi ha un grup de socis del nostre club, membres d'altres associacions i treballadors d'FGC que volen fer un museu dels Ferrocarrils Catalans i ja han fet reunions per tractar el tema.

A Catalunya hi ha moltes associacions semblants a la vostra. Què té d'especial el club de Cornellà?

Doncs el fet de tenir el local en una antiga estació de tren rehabilitada i un circuit de 900 metres a Can Mercader, on fem l'esforç de pujar al "trenet" més de 1.000 persones cada cap de setmana. Entre setmana també organitzem activitats per a escoles. Can Mercader és molt conegut. Fins i tot TV3 ens demana els trens per fer gags del *Polònia*. A l'octubre, quan celebrem la trobada del nostre club, en un sol dia poden pujar al tren entre 2.000 i 2.500 persones que venen de tot arreu. També participem cada any en la trobada d'entitats de Cornellà i tenim relació amb altres associacions de la ciutat.

L'afició als trens i el modelisme van indissolublement units?

Sí, a les maquetes de tota la vida. El modelisme tripulat va venir després. Aquí tenim trens de Payá, una marca que ja fabricava abans de la guerra (modelisme fet amb llauna); al principi funcionaven a corda i després ja van incorporar motor elèctric. El president de l'Associació d'Amics del Ferrocarril de Sabadell, especialista en trens de Payá, sempre ha dit que els trens d'abans de la guerra eren millors que els de després, que es feien amb metalls dolents que es desfeien. El modelisme ferroviari el van inventar els anglesos pocs anys després d'inventar el ferrocarril, però els trens es manegaven amb la mà i sense vies. La primera marca que va comercialitzar trens elèctrics a escala va ser l'empresa alemanya Märklin, que encara els fabrica.

Fins i tot hi ha un dia mundial del modelisme ferroviari...

Se celebra des de fa tres anys mitjançant la Federació Europea d'Amics del Ferrocarril, a la qual pertany la catalana. Pertanyem a l'europea sota el nom Espanya-Federació Catalana.

Qui pot formar part del vostre club?

Pagues la quota, que és de 34 € l'any, la Junta ho aprova i ja ets soci. Ara mateix som 216 socis. Els infants i els jubilats paguen menys. No ens podríem mantenir només amb les quotes, ho fem gràcies als tiquets de Can Mercader, que des de fa molts anys valen 1,50 €, i a la subvenció que rebem per al manteniment dels trens.

De quin barri de Cornellà és vostè?

Soc de l'Almeda, que no el consideràvem com a part de Cornellà. Nosaltres agafàvem l'autobús per "anar a Cornellà", i quan eres a Cornellà deies: "Me voy para el barrio". Era un sentiment compartit, perquè estàvem aïllats de tothom per camps i per les naus industrials on treballava tot el barri de

l'Almeda. Ara potser no passa, però durant moltíssims anys fins i tot hi havia pintades davant de l'estació del Carrilet on es llegia "Almeda independiente". De tota manera, la gent d'aquí que té més de 30 anys sempre diu que és de Cornellà. Ara, però, visc a Monistrol perquè aquí no em podia permetre pagar un pis en condicions.

Què canviaria a Cornellà?

No hauria soterrat el tren i no hauria construït de manera irracional. El tren aquí molesta, però a Europa no. Allà soterren les coses de nova construcció, però mai les que ja existeixen, perquè construeixen tenint en compte el tren, que és un servei públic.

Passa el mateix amb els trens. La gent es queixa que el transport públic és car, però bé que volen que els trens siguin nous... Un tren de Rodalies val 10 milions d'euros, una barbaritat! Aquí s'han llençat trens de l'any 1986 que van deixar de córrer el 2006, quan amb un bon manteniment i adaptant-los per a minusvàlids podien haver durat 60 anys.

CARLOS ALPUENTE

"Al principi, el club ni tan sols tenia un local. Simplement era un grup de persones que es reunien en un bar per parlar de trens. No va ser fins uns anys després que vam aconseguir un espai a l'estació on ara tenim la seu".

ALBERTO SALVADOR

"El modelisme ens permet gaudir d'allò que va ser real. M'hi va enganxar el meu pare i el meu avi, que eren treballadors ferroviaris. Jo també ho vaig ser, però ara treballo mantenint el circuit que el club té al parc: el meu *hobby* és la meua professió".

DAVID DE JOAQUÍN RIPOLLÉS

"La funció del club és social: ens encarreguem de crear nous aficionats. La gent arriba a nosaltres, sobretot gràcies al tren de Can Mercader. Molts el proven i els captura. És una afició sana que recupera la història dels ferrocarrils".

XAVIER MARTÍ

"Per a mi el millor del modelisme és la versatilitat. Per fer les maquetes sempre has d'estar aprenent coses noves, tocant materials diferents... Amb tot, fora del club és realment difícil trobar gent aficionada".

SANTI AGÜERA

"El club ha estat una manera de trobar-nos tots, perquè som pocs. Recordo que quan anava a l'institut érem quatre línies i a ningú més li agradaven els trens. La gent se sorprèn, però quan en veig un simplement m'encanta".

FERRAN MARTÍNEZ

"Per a mi el millor del modelisme és recrear aquells trens que han estat apartats del servei. El que ens agrada és veure'ls circular de nou, ni que sigui a petita escala. Envoltat dels meus trens em sento a casa".

MARCO LAUDONI

"A l'associació puc conduir els trens, estar amb el simulador, veure com construeixen les maquetes. M'ensenyen moltes coses, però el que més m'interessa és saber com funcionen. Quan sigui gran vull ser maquinista".

FRANCESC XAVIER TOMÀS

"Em fascina la història dels trens: m'agrada buscar informació al respecte i classificar-la. Com a mitjans de transport, els trens són objecte d'estudi. Molta gent no ho sap, però moltes línies i models diferents han recorregut el país".

JOAN JOSEP VENTURA

"L'afició al ferrocarril em ve de naixement. El meu primer record són les vies del tramvia de la plaça de Lesseps, a Barcelona. Fa tants anys que soc aficionat que ho tinc a la sang. És un món petit, però on he fet grans amistats".

RAMON MONTSERRAT MARTÍNEZ
PRESIDENT DE LA COMISSIÓ JORDIADA

La Jordiada és una festa de cultura popular tradicional catalana que se celebra anualment des del 1993 pels volts de Sant Jordi, al Parc de Can Mercader, a Cornellà de Llobregat. Enguany ha celebrat la seva XXVI edició amb activitats per a tots els públics en un ambient festiu. Com el seu nom indica, la Jordiada aglutina “Jordi” i “diada” en una sola paraula.

Ramon Montserrat Martínez és el president de la Comissió Jordiada des de fa poc temps, però en coneix molt bé el funcionament perquè ha treballat molts anys al Departament de Cultura de l'Ajuntament de Cornellà. Parlem amb ell sobre el que significa aquesta gran festa de la primavera que és la Jordiada.

Com va néixer la Comissió Jordiada?

La Comissió Jordiada va néixer davant de la necessitat d'organitzar un seguit d'activitats entorn de Sant Jordi a Cornellà. No existia des de l'Ajuntament —ni tampoc tradicionalment des de cap col·lectiu— un programa d'activitats per celebrar aquesta festivitat tan associada al foment de la lectura i de reivindicació de la cultura popular catalana. Aleshores, una sèrie d'entitats —originàriament set o vuit— van decidir organitzar-se per engegar un programa d'actes que celebrés Sant Jordi de manera popular i participativa. Aquest és el naixement de la comissió ara fa 26 anys. De fet, l'equip impulsor hi ha estat present fins a l'any passat. En aquests 26 anys, la Jordiada ha anat evolucionant amb diferents propostes i ha arribat amb molt bona salut fins al dia d'avui.

Com va arribar a ser president de la comissió?

Aquesta ha estat la meva primera Jordiada com a president de la comissió, però jo ja en formava part des del Patronat Cultural i Recreatiu, una de les entitats que integra la comissió. Cada entitat aporta un delegat i, en aquest

cas, era jo. En una de les assemblees que se celebren periòdicament, el president de llavors —Salvador Montell— va plantejar que havia arribat el moment de fer un pas al costat. Cal afegir que, professionalment, jo també hi he estat vinculat perquè he treballat des de sempre al Departament de Cultura de l'Ajuntament de Cornellà. Així doncs, podem dir que era una de les persones que tenia prou coneixement pel que fa al funcionament intern de la comissió i es va aprovar que me'n fes càrrec. Ara bé, com diu el nom, és una feina comissionada totalment; la gent que forma part de la junta de la comissió és la que pren les decisions i, en aquest sentit, com a moltes altres entitats, el fet presidencial és més aviat simbòlic.

Quantes entitats formen part de la comissió actualment? Tenen algun element en comú?

Avui dia hi ha 25 entitats que conformen de manera oficial la Comissió Jordiada. Després n'hi ha d'altres que, tot i no tenir entre els seus objectius la celebració de Sant Jordi, hi col·laboren d'alguna manera o una altra. En aquest cas, estem parlant d'unes 8 entitats més.

Són entitats de la més diversa índole; per exemple, tenim des del Consorci per a la Normalització Lingüística o la Xarxa de Biblioteques fins als Castellers de Cornellà o entitats històriques com l'Orfeó Catalònia o la Societat Coral La Unió, és a dir, és una amalgama molt diversa d'entitats petites i grans, però que ens uneix aquest objectiu comú: convertir la celebració de Sant Jordi en una festa grossa de ciutat.

Quines activitats se celebren durant la Jordiada?

De fet, les activitats que perviuen actualment són aquelles que han anat reeixint amb els anys. La idea sempre ha estat posar en relleu per la diada de Sant Jordi el foment de la lectura. Hi ha entitats, com ara Òmnium Cultural o la Xarxa de Biblioteques, que organitzen diferents activitats en aquest sentit. I després hi ha totes les entitats que tenen més a veure amb manifestacions de cultura popular i tradicional.

Cadascuna de les entitats aporta allò que sap fer o organitza accions que serien més transversals, com el concert de música folk o l'històric concert de jazz, que funciona molt bé i que fa l'Orfeó Catalònia. Tot plegat conforma un programa que aplega una vintena d'activitats i que s'estén des dels dies previs de Sant Jordi i que, en molts casos, s'allarga fins a la Festa Major de Cornellà, pel Corpus. Sempre mirem que hi hagi alguna activitat

Parc de Can Mercader.

de caràcter musical, alguna de caràcter escènic, unes quantes literàries i d'altres més diverses; totes elles vinculades a la llengua i cultura catalanes.

L'espai central on se celebra la gran festa —la festa que aglutina totes aquestes entitats i on es fan la majoria d'activitats— és el Parc de Can Mercader. S'arrenca de bon matí amb una cercavila i després comencen les ballades de sardanes, els concerts, les corals, les caramelles, els castellers fent exhibicions, grups d'animació infantil, activitats esportives (bitlles, rocòdrom...); cap al migdia, es fa el dinar popular i, a la tarda, es continua amb les activitats fins al vespre, que és quan s'acaba la festa amb l'actuació dels diables i un castell de focs d'artifici.

Quins són els reptes de la comissió de cara al futur?

Per a properes Jordiades, hem de pensar en públics més joves, que són els que garantiran que d'aquí a 25 anys es pugui seguir celebrant aquesta festa. Moltes de les entitats de cultura popular —tret de les més dinàmiques, com els diables o els castellers— tenen certs problemes de relleu generacional; per tant, de manera inherent, la Jordiada també en alguns aspectes necessita renovar la massa social que tiri endavant i participi en aquest projecte. Enguany, per exemple, hem posat en marxa la Jordiada a Peu de Plaça, pensant en un públic més familiar i que s'ha celebrat el diumenge anterior a la Jordiada; s'han organitzat tot un seguit d'acti-

tats al carrer, de fira artesanal i d'actuacions pensades per a les famílies. No deixem d'obrir la porta a buscar espais nous pensant precisament en aquest públic familiar.

Quina importància té la Jordiada dins de la programació cultural de Cornellà?

Molta. Podríem definir-la com la Festa Major de la Primavera, que inaugura el calendari festiu a la ciutat. Pel volum d'entitats que hi participen i la quantitat de gent que mobilitza, podríem dir que la Jordiada és un dels moments culturals clau de Cornellà.

I el 3QUEM també forma part de la Jordiada? En què consisteix?

Sí i tant. El 3QUEM és una gimcana de descoberta i coneixement de racons de la ciutat que es fa en parelles. És un dels actes històrics, centrals i, a més a més, molt entranyable de la Jordiada. De fet, l'organitzador d'aquesta activitat, en Florenci Vila, és un dels històrics de la festa, que coneix molt bé la ciutat. El que ens proposa cada any és un recorregut sorpresa fet de proves de coneixement i de descoberta de Cornellà, des de reconèixer elements del patrimoni local fins a descobrir racons perduts. Se celebra en diumenge i dura tot el matí fins a l'hora de dinar.

Creu que la Jordiada fa créixer el sentiment de pertinença a Cornellà?

Sí. La Jordiada busca aquesta projecció cap a la ciutat. En aquest sentit, promou la cohesió social i el sentiment de pertinença, sens dubte. La Jordiada, de fet, neix en un moment en què Cornellà està en plena transformació (estaven a punt d'inaugurar-se la Fira i l'Auditori), però ja té un teixit associatiu molt ric i divers. Es donaven les condicions perquè un projecte d'aquestes característiques hi aparegués. A banda d'això, al darrere també hi havia un Ajuntament que, més enllà de les qüestions de manteniment, de seguretat, d'espai públic i de gestió de ciutat, també va apostar per totes aquestes activitats culturals, però —repeteixo— això va ser així perquè ja hi havia un teixit previ i persones molt involucrades que demostraven que eren garants de poder rebre aquests recursos de l'administració i de transformar-los en accions d'interès general pensades per al comú de la ciutadania. Per tot això la Jordiada va arrencar i ho va fer amb bon peu des del principi.

BEATRIZ OJEDA

"Als seus inicis, molts creien que la Jordiada havia nascut morta, però ja hem superat la 25a edició. En una ciutat amb tanta immigració com Cornellà, treure al carrer la cultura tradicional i fer-la inclusiva ajuda a crear vincles".

SHEILA SANTOS

"La Jordiada no només serveix per difondre la cultura popular, també és un espai on els membres de les diferents colles ens podem conèixer i interactuar. És una manera molt diferent de relacionar-se i conèixer persones de tot tipus".

DÍDAC CASADO

"Em motiva poder mostrar a tothom quina és la cultura tradicional i popular del nostre país. És una cosa molt nostra i realment bonica de viure des de dins. Quan estàs actuant veus com la gent és feliç i gaudeix amb el que fas".

ESTEVE AGUADO

"Al costat d'altres entitats, els castellers vam ser artífexs de la Jordiada. Any rere any ha estat un èxit i hem treballat per continuar superant-nos. Aquesta festa és símbol de la vitalitat de les entitats de cultura popular a la ciutat".

MIQUEL BADRINES

"Des de la Unió Excursionista explodem el nostre vessant cultural en actes com la Jordiada, que és punt de trobada entre totes les entitats i una manera excel·lent d'acostar la nostra feina a tots els veïns i veïnes".

EMILIO GÓMEZ

"La Jordiada neix en un moment en què la cultura popular catalana no era tan present a Cornellà. La Societat Musical la Unió hi participa quasi des del principi, aportant el nostre saber fer i tarannà amb activitats musicals".

SALVADOR MONTELL

"El que fa especial la Jordiada és el fet de recuperar els costums dels pobles en una ciutat tan postindustrial com és Cornellà. D'alguna manera, ens posa en contacte amb els nostres orígens, part indestruïble de la nostra identitat".

GEMMA GALLOFRÉ

"La Jordiada es crea el mateix any de la fundació dels Castellers de Cornellà, de manera que en molt poc temps es va revolucionar el panorama de la cultura a la ciutat. És la nostra manera de donar pes a les tradicions populars catalanes".

VICENT RAMBLA SALES

PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ DE VENEDORS DEL MERCAT DE SANT ILDEFONS

El mercat de Sant Ildefons és un dels mercats de productes frescos més grans de Catalunya, amb més de 150 establiments i uns 300 professionals que hi treballen. La seva filosofia és oferir productes de qualitat sempre al millor preu. El recinte té més de 3.000 m² de superfície comercial i està ubicat en una de les zones més ben comunicades de Cornellà de Llobregat. És també un dels mercats més populars, ja que atreu visitants no només de la ciutat, sinó també de poblacions veïnes.

Parlem de l'evolució del mercat en aquests gairebé 50 anys d'història i dels reptes de futur amb Vicent Rambla Sales, president de l'Associació de Venedors del Mercat de Sant Ildefons i propietari —juntament amb la seva dona— de dues carnisseries al mercat: Bona Carn Juno.

Quan es va fundar el Mercat de Sant Ildefons?

Es va inaugurar el 1970. Aviat celebrarem el 50è aniversari.

I organitzareu alguna festa especial?

Encara falta. A més a més, se'ns acaba la concessió i esperem renovar-la. L'Ajuntament ja està treballant en la renovació administrativa des de fa un temps. El mercat és un equipament municipal.

Quants mercats municipals té Cornellà?

En té tres: el nostre, el de Marsans i el del Centre. El de Sant Ildefons és el que ocupa més espai amb diferència. Els altres dos són mercats més petits que estan situats més al centre urbà.

I en aquests gairebé 50 anys d'història, quina ha estat l'evolució del mercat?

Quan es va inaugurar el mercat, al voltant no hi havia pràcticament res, només solars buits i la parada de metro. De sobte, coincidint amb l'època del *desarrollismo*, en poc temps van construir molts blocs de pisos. D'altra banda, en aquella època no existien ni els supermercats ni els centres comercials. No hi havia l'oferta comercial que tenim actualment. El mercat ha evolucionat com ho ha fet el sistema econòmic: primer només hi havia les botigues de barri; després van aparèixer els mercats municipals; amb els anys, van sorgir els supermercats i hipermercats i, poc temps després, els centres comercials; i ara també tot el comerç per Internet. La conseqüència de tot plegat ha estat que el consumidor s'ha anat diversificant. També és veritat que els hàbits de consum han canviat molt en 50 anys. En qualsevol cas, nosaltres com a mercat ens hem hagut d'adaptar a les noves circumstàncies. És evident que ja no tenim el volum de vendes de fa vint anys.

No us heu plantejat d'obrir tot el dia?

No tindria cap sentit. Els marges comercials que tenim com a venedors són molt reduïts. Obrir a les tardes suposaria contractar més personal i moltes parades deixarien de ser rendibles. A part d'això, aquest mercat no està enmig de cap àrea comercial; no hi ha moviment a les tardes. Obrim una tarda a la setmana, que és la del divendres. Alguna vegada que s'ha tancat divendres a la tarda, s'ha obert el mercat la tarda del dijous per compensar i el resultat ha estat molt pobre: no ha vingut gairebé ningú. La batalla del mercat és una altra. El mercat ofereix producte fresc, aquest és el seu símbol i la seva fortalesa; i el producte fresc s'ha d'oferir al matí perquè a la tarda deixa de ser-ho.

Com va arribar vostè al mercat?

Va ser una casualitat. Vaig conèixer la meva dona mentre estudiava a la universitat. Estem parlant de l'any 1988. Els meus futurs sogres tenien una parada de carn al mercat i jo vaig començar donant-los un cop de mà mentre em preparava les oposicions per ser mestre d'Educació Infantil. No les vaig aprovar per poc i, després de fer el servei militar —estem parlant ja de l'any 1990—, va començar una època en què es tancaven escoles per manca d'alumnes. Tot plegat i com que m'agradava el negoci familiar, m'hi vaig quedar, aquí al mercat, per aprendre l'ofici. Els primers anys vaig treballar amb la meva dona a la mateixa parada i, l'any 2001, en vam aga-

Parades del Mercat de Sant Ildefons.

far una altra, que és la que estic portant jo ara. En total, fa 28 anys que hi treballo.

I des de quan és president de l'associació de venedors del mercat?

Des de fa uns set anys. Quan m'ho van proposar, no volia ser-ho de cap de les maneres. No m'agrada agafar més responsabilitats de les que ja tinc. Però algú ho havia de ser. Val a dir que la Junta està formada per unes 8-10 persones i que les tasques estan molt repartides. Al final, la figura de president té un caràcter més institucional i de posar la firma en els documents oficials. Les tasques que assumeixo estan relacionades al fet de ser el representant del mercat a les reunions de l'Ajuntament en què es requereixi la meva presència, a portar al dia tota la feina administrativa, a presentar sol·licituds...

Què diferencia aquest mercat de la resta?

La gran quantitat de producte fresc que abastem: hi ha entre quinze i vint botigues de cada cosa (carnisseries, fruiteries, peixateries...). Gràcies a això, el consumidor en surt beneficiat perquè hi ha molta competència a dins del mercat; i això es tradueix en millors preus. També donem dues hores gratuïtes d'aparcament als nostres clients perquè puguin fer les seves compres

tranquil·lament. I després destacaria la ubicació: tenim la parada de metro, diferents línies d'autobús, la ronda al costat...

Quin tipus de client ve al mercat?

En tenim de tota mena, però diria que, entre setmana, aproximadament un 80% dels clients que venen són gent del barri. En canvi, el cap de setmana aquest percentatge s'inverteix: el 80% dels clients són de fora de Cornellà (de la ciutat de Barcelona, del Baix Llobregat, del Maresme...).

Quina relació teniu amb el barri de Sant Ildefons?

Participem en totes les campanyes que ens conviden. Fa poc una associació contra el càncer va organitzar una sèrie d'activitats al barri i el mercat va col·laborar-hi amb tota la carn per fer una botifarrada al final. Per la Festa Major, que és per Corpus, o a l'octubre pel Pilar, participem en les activitats que s'organitzen al barri: preparem tastos a dins i fora del mercat, venem loteria de l'associació de veïns del barri, fem campanyes de recollida d'aliments...

A banda de la vostra activitat diària, feu algun tipus d'activitat especial al llarg de l'any?

Dins de l'associació, tenim un departament de publicitat que s'encarrega de portar les diferents campanyes. Per exemple, fa poc vam organitzar dins del mercat una degustació gratuïta per a tots els clients i, a més a més, a l'entrada vam preparar jocs infantils. Va tenir èxit i va atraure molt públic. Per Corpus, muntem unes carpes fora del mercat i fem una nit de tapes. I després tenim la campanya de Nadal, que és la més important de l'any.

Quins reptes té el Mercat de Sant Ildefons de cara al futur?

Aconseguir que el consumidor vingui al mercat a comprar producte fresc de qualitat. En aquest sentit, ens hem de saber vendre. Últimament hem notat una revifada del consumidor jove que ve al mercat gràcies a l'èxit dels programes de cuina a la televisió. És un tipus de client que entén la dita que "som el que mengem" i que aprecia la qualitat que només podem oferir-li nosaltres.

IVÁN AGUILAR

"Estudio Matemàtiques a la universitat, però sempre m'ha agradat el mercat. Treballant a la parada, un perd la timidesa, aprèn a parlar amb la gent, a connectar amb els clients. És molt divertit, coneixes persones molt diferents".

TERESA FERRERES

"La parada Bona Carn era dels meus pares; vinc a ajudar des que era menuda. Vaig començar els dissabtes quan tenia 11 anys. Aleshores, era el que més m'agradava fer. Si un dia no em cridaven per treballar-hi, plorava".

ANTONIA URBANO

"Per a mi el tracte amb els clients és molt gratificant. No només els has d'oferir un bon producte, també els has de saber aconsellar. Quan jo vaig començar, era una nena tímida que ni s'atrevia a parlar, però m'he hagut d'espavilar".

XAVIER CHIAS

"Al supermercat t'has de guiar per la vista, ningú t'assessora. A Chias-Pujol Carnicers el client acaba tornant perquè coneixem el que venem i garantim una bona qualitat".

GONZALO LÓPEZ

"Només fa 4 mesos que he començat a ajudar els meus tiets a la parada Fruites i Verdures. La clientela se sorprèn força de veure treballar un noi tan jove. No t'enganyaré: és una feina dura i que implica molt d'esforç".

CARMEN GIL

"El mercat té una identitat diferent de les grans àrees comercials. Els clients són més exigents perquè ens identifiquen amb més qualitat, un producte més casolà i de proximitat i un servei més personalitzat".

CARMEN CORTEGANA

"A la parada Menuts Mª Carmen Ramells tenim una clientela molt fidel. Fa deu anys que hi treballa i ja sé els gustos de cadascú. A banda d'això, però, cada cop venen més joves que busquen producte més bo i fresc".

MANUELA LÓPEZ

"L'ambient és molt maco, tant a Carns Selectes Albert i Fills com amb els veïns de parada i els compradors. Coneixes les clientes i no només les ajudes amb la compra, també els fas de 'psicòloga'".

VICENTE NAVARRETE PÉREZ

PRESIDENT DE LA COL·LA DE TRABUCAIRES DE CORNELLÀ

Segons el diccionari, *trabucaire* fa referència al nom donat als bandolers o combatents al segle XIX, pel fet que solien anar armats amb trabucs. Aquest és sens dubte l'element més característic del trabucaire, una arma de foc portàtil, de canó curt i ample i de boca acampanada.

Vicente Navarrete és el president de la Colla de Trabucaires de Cornellà, una entitat ben arrelada a la ciutat amb 25 anys d'història al darrere. Parlem amb ell sobre l'evolució de la colla i les activitats en què participen al llarg de l'any.

Com i quan va néixer la colla Trabucaires de Cornellà?

La idea de fundar la colla és de l'any 1992. Tots els membres fundadors provenien del món dels diables i de la cultura del foc. Aquest és l'origen. El que passa és que, a partir de certa edat, necessites reduir el ritme i a Cornellà no hi havia cap colla de trabucaires. Així que vam decidir fundar-ne una. El procés de fundació va ser llarg, aproximadament de dos anys, perquè es necessiten molts permisos i autoritzacions oficials. Els trabucaires fem servir una arma de foc i això ha d'estar molt controlat. Així doncs, oficialment i per estatuts estem registrats des de l'any 1994.

Quins van ser els primers actes en què van participar?

Va ser a la inauguració del Centre Comercial Baix Llobregat de Cornellà, el mateix any 1992, de la mà de l'Ajuntament. Poc després, vam participar en l'obertura de la nova Rambla de Josep Anselm Clavé, al centre de la ciutat. Al primer acte, vam rebre el bateig com a colla dels Trabucaires de Sant Feliu de Llobregat.

Amb quins objectius va néixer la colla?

Som un grup que ens hem unit per participar en l'entramat associatiu del nostre poble i ajudem a difondre els valors de la tradició i cultura catala-

Part dels membres de la Colla de Trabucaires de Cornellà.

nes. Però, per sobre de tot, per a nosaltres és un tema festiu i de fer pinya; som com una gran família.

Quins són els orígens d'aquesta tradició?

La tradició ve de lluny, dels bandolers que lluitaven contra els francesos a principis del segle XIX i després dels guerrillers carlins. Estaven molt lligats al poble i a les classes més humils. El que ens ha arribat és una creació romàntica posterior, en què es considera el trabucaire com una mena d'heroi. Actualment, som colles que participem en seguicis, cercaviles, trobades... i que llancem trets en l'aire i fem soroll per promoure la festa.

I van vestits d'alguna manera especial?

Sí. Cada colla té els seus trets particulars. En el nostre cas, portem esparnyes, mitges blanques, pantalons curts de pana de color granat, camisa blanca, armilla i llaç també de color granat, la barretina, la faixa negra, la cantimplora ignífuga on portem la pólvora i, no cal dir-ho, el trabuc.

Per portar el trabuc, necessiten algun permís?

I tant. El trabuc és una arma de foc i cadascú ha de tenir la seva llicència personal. Si, per exemple, ens robessin el trabuc, hauríem de posar la denúncia immediatament. I som els màxims responsables de la nostra

arma; cada cinc anys, hem de renovar el permís, també hem de passar una revisió mèdica, enviar la sol·licitud per fer servir el trabuc abans de cada acte —amb un mes d'antelació— a la Guàrdia Civil, que té la llista de tots els trabucaires que volen participar en l'acte i que revisa que tots tinguem la llicència d'armes en regla.

A la Guàrdia Civil?

Sí, la potestat de permisos per a armes de foc la té la Guàrdia Civil, que publica les normatives que s'han de seguir. Amb els anys, cada vegada són reglaments més estrictes. Tots els trabucaires, a part de tenir la llicència, hem de fer uns cursets. No tothom pot portar un trabuc ni el sap fer anar. Pensa que l'arma ja pesa uns 5 kg i que el retrocés que té és molt fort; de fet, sempre portem el trabuc en vertical, evidentment per un tema de seguretat, però també perquè difícilment el podríem sostenir en posició horitzontal. Seguim unes mesures de seguretat bàsiques, moltes de sentit comú, com ara no apuntar mai cap a terra ni cap a ningú, que el trabuc sempre miri cap amunt...

En quins actes participen al llarg de l'any?

Normalment sempre actuem amb altres colles de trabucaires. Nosaltres en concret, som molt propers a les de l'Hospitalet, Sant Boi i Sant Feliu de Llobregat. Quan la festa se celebra a Cornellà, són ells el que venen i, quan és a la seva ciutat, hi anem nosaltres. Després està la Trobada Nacional de Trabucaires, que es fa anualment i que enguany s'ha celebrat a Santa Coloma de Gramenet, i la Festa del Timbaler del Bruc. En aquestes trobades hi assisteixen trabucaires de tot Catalunya, podem arribar a ser uns 400. A part de fer petar el tro, una segona part igual d'importat és el dinar de germanor que celebrem després tots plegats. Cal ressaltar que no només ens reunim els trabucaires; amb nosaltres venen família i amics. És molt emotiu.

I aquí a Cornellà, la nostra festa la celebrem pel Corpus, que és la Festa Major de la ciutat. Rebem altres colles de trabucaires de la comarca i comencem voltant pels carrers i acabem amb l'assalt al Castell del Borni, una representació en la qual reclamem el castell i fem nostre el poble i el defensem. Després a la tarda tornem a sortir, però ja com a part de la rua general.

Quants membres són a la colla?

Ara en som tretze, d'edats entre els 35 i els 70 anys. La majoria de nosaltres hem estat prèviament diables o dragoners; en qualsevol cas, tots venim del món del foc.

Reben ajuda de les institucions per fer la seva activitat?

L'ajut que rebem de l'administració és simbòlic, dona per pagar la pólvora i poca cosa més. La resta la paguem nosaltres a partir de les quotes que aportem com a membres de la colla.

Creu que tradicions com la dels trabucaires s'haurien d'ensenyar a les escoles?

De fet, nosaltres hem fet algunes visites a escoles per explicar qui som i el que fem. Anem vestits de trabucaires i els expliquem la història d'aquesta tradició. La canalla sempre ens rep molt bé i mostra molt d'interès. Ho fem com a voluntaris. És la nostra manera que ens coneguim, d'apropar-nos al poble i de difondre la cultura popular.

Senten que són una entitat arrelada a Cornellà?

Sí, totalment. Fa més de 25 anys que hi som. La gent ens coneix i ens tem.

Els tenen por?

Era una manera de parlar, però és comprensible que no a tothom li agradi el soroll. Nosaltres avisem amb temps abans de disparar i si hi ha algun infant que es posa a plorar, parem immediatament. Ara bé, també s'ha d'entendre que les festes són això: foc, soroll i música, per poder gaudir-ne.

Tenen assegurat el relleu generacional a la colla de cara al futur?

Som com una gran família. La tradició moltes vegades passa de pares a fills i, com et deia, després hi ha gent que ve de la mateixa cultura del foc. La colla fa caliu. En aquest sentit, veiem que el futur està assegurat. Quan vam començar, érem cinc i ara en som tretze. També et diré que una colla de trabucaires no és com una colla de diables. Les nostres són colles molt més petites; ens mantenim estables al voltant d'aquest número. Ser trabucaire és un tret diferenciador d'altres grups.

LUISA QUESADA

"Els Trabucaires de Cornellà han estat la nostra vida durant els últims anys. Al meu marit li agradaven molt i els dos ho hem donat tot per ells".

OSCAR PORDOY

"Tot i que m'agrada molt tirar, el meu moment preferit de ser trabucaire és quan acabem i estem tots en germanor, pensant en la propera sortida".

ANNA GONZÁLEZ

"Aquí al Baix Llobregat, les quatre colles anem juntes a totes les sortides i això fa que siguem com una gran família".

JOAN GONZÁLEZ

"Vaig començar fa 33 anys a Sant Feliu, però jo tirava des dels 16 anys. Ara en tinc 83. Soc el trabucaire més veterà i en actiu de tot Catalunya".

ANTONIA MATAS

"La meua relació amb els trabucaires comença per la meua amistat amb el Toni. Els trobo molt agradables, són una cosa típica d'aquesta zona".

FALI MONTERO

"Hi està implicada tota la família. Va començar el meu marit i després ens vam ficar els nostres fills i jo. Vivim molt la cultura i les tradicions; fem molta germanor".

ELISENDA MASIP

"L'espectacle que fan és magnífic. Conec el món trabucaire a partir dels veïns i penso que es crea un vincle molt especial entre les persones que en formem part".

ROSA BASSONS

"És un grup on la gent gaudeix del que fa i s'integra en festes populars i tradicions. Jo, que no soc un membre directe, noto que es crea molta cohesió amb tothom que està relacionat amb aquest món".

JOAN PUJOL VILALLONGA

PROPIETARI DE CAVES I VINS J. PUJOL

L'avi de Joan Pujol va ser un emprenedor, i ell ha sabut mantenir i adaptar el llegat de la família als nous temps. El gir que va donar al negoci l'any 2003 va rebre el reconeixement de l'Ajuntament de Cornellà, que l'any 2017 li va atorgar el Premi Ciutat de Cornellà d'Economia.

Quina és la història que hi ha al darrere d'aquestes caves?

El fundador va ser el meu avi, que també es deia Joan Pujol. L'any 1928 va arribar a Cornellà procedent d'Hostalets de Pierola, un poble del Penedès on tenia una vinya. L'avi havia tingut un negoci a Barcelona, però va decidir instal·lar-se a Cornellà per evitar els burots (una mena de duana municipal) de Barcelona. A Hostalets feia de pagès i venia vi, però a Cornellà va comprar una màquina de segona mà als encants per elaborar cava (el xampany, que es deia abans). Després de la Guerra Civil, el xampany Pujol va tenir molt èxit, fins al punt que venia a comprar-lo gent de Barcelona i pobles dels voltants.

El cas és que durant la guerra no hi havia gairebé vi i ell va tenir accés a un vaixell que en venia carregat. L'avi el va comprar i, en lloc de vendre'l directament, el va dedicar a elaborar un xampany dolç (els bruts encara no estaven de moda i eren més cars).

La gent feia cua a la porta amb les seves ampolles per entrar a la botiga, que en aquella època era molt petita (estava situada en aquest mateix carrer Eduard Gibert), i omplir-les. Després de la guerra, el meu avi va fer servir un refugi soterrani que anava des del castell fins a molts llocs de Cornellà per emmagatzemar les botelles. No sé com s'ho va fer... faria algun pacte o el llogaria.

LLavors treballaven al negoci moltes dones que també feien feina a la Pirelli i d'altres empreses fortes i després venien a fer unes hores extres per treure's un sobresou rentant ampolles, etiquetant, embolicant, etc.

Actualment treballem 5 persones: la meva dona, l'Albert, la Maite, la Marta i jo.

Les ampolles encara són reciclades?

Durant molts anys, només veníem el producte en ampolles rentades i reciclades. De fet molta gent es guanyava la vida portant-nos ampolles buides. Tot això es va acabar quan van començar a instal·lar al carrer els contenidors de reciclatge. Fins i tot a nosaltres ens venien a recollir ampolles que no fèiem servir i ens pagaven uns diners. Fins que va arribar un moment en què ens van dir: "No, ara en lloc de pagar-vos ens haureu de pagar vosaltres per venir a buscar-les". De manera que aquest tipus de reciclatge s'ha perdut i ara totes les ampolles són noves.

Sempre havia tingut clar que continuaria amb el negoci familiar?

No. Quan vaig acabar el servei militar, el meu pare m'ho va plantejar, perquè s'havia de jubilar. Vaig acceptar i em va fer anar a estudiar a l'Escola d'Enologia de Falset, l'any 1984. Allà vaig aprendre l'ofici en un moment en què el Priorat era una zona molt deprimida, amb vins a granel molt forts i molt de cos que no agradaven a tothom i que es venien molt barats.

Vaig tenir de mestre Josep Lluís Pérez, que és, juntament amb el René Barbier i el Palacios, un dels enòlegs que van convertir aquella zona en un lloc de referència mundial en enologia. A partir d'aquells mestres que van innovar en varietats i elaboració, el vi del Priorat va començar a tenir el reconeixement que té avui. Amb els coneixements que vaig adquirir em vaig incorporar al negoci i vam millorar els nostres productes. El Gran Cornellà és el nostre vi escumós estrella, sobretot el rosat. Després tenim el cava Trianon, un brut nature més minoritari, perquè és més car. En aquest cava ara li estem posant plaques de col·leccionista amb reproduccions dels quadres que pintava el meu pare, que era un gran aficionat a la pintura. Els quadres que hi ha aquí exposats a les parets de la bodega són pintats per ell.

Per què li van entregar el Premi Ciutat de Cornellà d'Economia 2017?

Per haver capgirat al negoci en un moment en què els súper i les grans superfícies venien cava molt barat i les nostres vendes estaven caient. A més, coincidia que la nostra clientela habitual era gent gran que, d'un dia per l'altre, el metge els deia que ja no podien beure... Així, l'any 2003 vaig

Interior de Caves i Vins J. Pujol.

inaugurar un espai de degustació per provar els nostres productes. Això ha fet que vingui molta gent jove, que és més d'anar al súper a carregar que de venir a buscar el vi al celler, el pa al forn, etc. Ara ve gent de diferents edats i tipus que es troben aquí com a casa i han fet revifar el negoci.

A la mare li agrada molt la poesia i els rodolins. L'any 1952 va escriure una poesia explicant la història del xampany Pujol i la vaig recitar a l'Auditori de Cornellà el dia que em van donar el Premi d'Economia de la ciutat. Va ser molt emocionant.

L'avi va ser un emprenedor. Vostè també se'n considera?

Una mica sí. I la meva afició a la música també ha tingut a veure amb el toc més bohemí que té l'establiment. De vegades em poso a tocar la guitarra i la gent se sorprèn, perquè a més toco de tot, de rumba catalana a Bob Dylan. També hi tinc posades escultures d'en Paulí, un escultor de ferro local que, juntament amb els quadres del meu pare i les fotos antigues de la botiga, creen un ambient amb caliu.

Per la bodega han passat el Sisa, el Pau Riba, el Roger Mas, Chicuelo, el Cris Joanico dels Ja t'ho diré... músics que m'agraden i amb els quals hem acabat aquí fent una *jam*. També organitzem trobades de poesia. En fi, que es respira un ambient cultural: aquí no hi ha tele ni màquines escurabutxaques.

Quina relació tenen amb el barri?

La bodega ha servit de punt de trobada de grups de Cornellà que fan tot tipus d'activitats, com el Toc de Corn, una entitat sense afany de lucre que organitza unes festes populars dins del marc de la Festa Major de Cornellà. També hem tingut trobades al celler de la gent del festival Jazz & Beer, que se celebra a Cornellà al setembre.

I, per exemple, també vaig obrir un diumenge expressament perquè venien els grallers, sardanistes i castellers i tabalers que fan una matinada fent parades a llocs emblemàtics del poble.

Veig que vostè es refereix sovint a Cornellà com un “poble”.

Sí perquè aquesta part del centre de Cornellà encara ho és bastant, de poble. Surts al carrer i coneixes i saludes tothom del barri. La gent d'aquí no vol aparentar més del que és i això dona certa llibertat a l'hora de vestir. Tothom va una mica a la seva: podries sortir en pijama al carrer.

Nosaltres també ho fem tot com abans: a les caves anem girant les ampolles a mà cada dia perquè baixin els pòsits. La llei diu que s'han de tenir reposant com a mínim 9 mesos, però nosaltres les tenim dos anys, més o menys, perquè no tenim pressa i no afegim cap producte que faci baixar la mare. Després d'aquest temps, degollem les ampolles per eliminar les restes sòlides en forma de pòsits que genera la fermentació del cava; posem el tap definitiu de suro, rentem les ampolles i les etiquetem a mà i amb cola, res d'adhesiu. Ho fem tot amb un procés molt artesà.

Com s'imagina Caves i Vins J. Pujol en el futur?

Home, doncs tothom em diu: “Conserva-ho com està”, tant l'essència com la manera de fer. Aquest negoci és també història viva del poble, com un monument. És com entrar en una altra època. Els diners no ho són tot.

Hi haurà quarta generació?

Com canta Bob Dylan: “Amic meu, això només ho sap el vent”.

JOSEP GALLOFRÉ

"Els companys de la mili del pare del Joan sempre li deien que el cava Freixenet era el millor de Catalunya. Per desmentir-los, els va preparar un tast a cegues. En provar el cava Pujol van canviar d'opinió".

MARIBEL GISBERT

"Conec la bodega d'ençà que tenia 10 anys, amb els pares veniem a buscar el vi. És emblemàtic, hi ha pocs llocs amb tanta història que encara sobrevisquin. Sovint comentem que si ho reformés, deixàriem de venir. Ens sentim com a casa".

JOAQUÍN ALCÁZAR

"Els propietaris de botigues de petit comerç ens hem hagut de reinventar i adaptar-nos als canvis. El Joan ho ha fet convertint el celler en un lloc de copes. Els clients no només volen comoditat, sinó la confiança i serveis més personalitzats".

ANNA ROCA

"Quan era petita els meus parents de València pujaven per Nadal. Els encantava el rosat del Joan i, com que allà no en trobaven un de tan bo, venien amb les maletes mig buides per endur-se tantes ampolles com podien".

MARIA RASCÓN

"Un dia tornant del futbol amb els meus fills un dels pares va comentar que a la rebotiga de la bodega Pujol havien posat taules per prendre una copa. Vam aterrar aquí tota la plantilla i ara venim cada dissabte. És un lloc amb ànima".

Mª LUISA FERNÁNDEZ

"Abans, per Sant Joan els nens de Cornellà acostumàvem a recollir les ampolles de vidre per revendre-les al pare del Joan. Ara segueixo venint pel caliu. Amb el Joan som de la mateixa quinta i ens sentim en família".

VICTÒRIA NOVO

"És d'aquells llocs dels quals la gent sempre parla. Ara fa dos anys que he recuperat la tradició de venir amb les amigues. Sempre et trobes algú. Com el Joan, la bodega és un lloc especial, té encant".

ORIOl GUITART

"El Joan s'involucra en els projectes de la ciutat. Per exemple, des que vam començar a organitzar el Jazz & Beer, ell sempre ha col·laborat amb nosaltres en tot el que ha pogut. És un gran valor per a Cornellà".

ÀNGEL MIÑO SALINAS

PRESIDENT DEL RUGBY CLUB CORNELLÀ

De l'antic camp de la Societat General d'Aigües va sorgir una primera generació, als anys vint, d'un club que ha perdurat al llarg de dècades. Eren els anys trenta quan, en uns terrenys habilitats pels mateixos jugadors, va començar l'activitat del rugbi cornellanenc. Al camp on ara hi ha el Mercat Marsans es van jugar els primers partits que van permetre consolidar un club esportiu que disputaria els primers partits internacionals. Amb la Guerra Civil, va desaparèixer el rugbi a la ciutat fins al seu ressorgiment als anys quaranta. Llavors ho va fer amb força. Amb la inauguració, el 1992, de la seu social del club al carrer Rubió i Ors, la ciutat va guanyar un punt de trobada important.

Pròxim a complir 90 anys, el club ha passat per tots els nivells i totes les categories del rugbi català i estatal, amb èpoques de gran glòria (Campion de la Divisió d'Honor 1977-78, Campió d'Espanya de Nacional / Copa FER 1958, 1975, 1988, 1994, sotscampió 1948, 1969, 2006), i anys de menys notorietat, però sempre fomentant la pràctica del rugbi a totes les edats, gràcies a l'escola de rugbi des dels voltants del 1975.

El club data de l'any 1931. Quina n'ha estat l'evolució?

El rugbi entra a la Península a través de Sant Boi, provinent d'una llarga tradició a França i Anglaterra, de manera que va ser un grup d'atletes santboians els creadors de l'entitat. Als anys vint del segle passat hi havia una precarietat enorme, i la gent que podia fer esport era perquè tenia temps lliure, o perquè eren agricultors..., de manera que estem parlant d'un grup molt heterogeni. Va ser un esport que aviat es va veure estroncada per la Guerra Civil i que no es va reprendre fins a l'any 40. Però a l'Espanya de la postguerra es va implantar amb força i als anys setanta vam viure l'època d'esplendor, quan vam assolir la primera categoria i la Divisió d'Honor. Durant els anys vuitanta i noranta, ens vam mantenir com un

Seu del Rugby Club Cornellà.

club d'elit entre els 20 primers d'Espanya, i ara vivim una època d'hores baixes, perquè després dels anys noranta va començar un semiprofessionalisme amb l'entrada de jugadors d'altres països. No es va cuidar el planter i, quan els diners es van acabar, aquests jugadors també es van acabar. Però hem tingut molt bons jugadors internacionals: Meroño, Godás, Rodó, Plazas, Sabater, Lobo, Murillo, Tuineau, Gordon..., que han jugat amb les seleccions espanyoles.

Actualment com s'organitza el club?

Som una associació sense ànim de lucre, un esport amateur. Actualment tots els jugadors són socis (hi ha una quota anual) i, segons les categories, hi ha una llicència que cal pagar. Comptem amb un equip sènior masculí (amb unes 50 llicències), un sènior femení, les categories formatives, la secció de veterans i l'escola. Estem parlant de 260 llicències en total. Però també hi ha els exjugadors i familiars que són socis, de manera que arribem a ser uns 400. Entrenem a l'Estadi Municipal. Pel que fa a l'activitat de rugbi infantil (dels 6 als 14 anys), va començar fa uns 20 anys amb una reforma a la Federació Catalana, que estipulava que cal agrupar els joves en camps petits fins a competir en equips formals de 15 jugadors, a partir de 14 anys. D'aquí la formació de la nostra escola.

Quina acceptació té el rugbi a Cornellà?

És un esport que coneix tota la ciutat perquè vam estar molts anys entre els clubs d'elit i això tenia un reflex a la premsa. Cal recordar que es retransmetien els partits per televisió. Tradicionalment ha estat un esport acollidor, perquè les quotes són anecdòtiques i els ajuts municipals ens han permès portar una dinàmica pròpia. Els entrenadors són jugadors en actiu o exjugadors que poden dedicar-se a l'escola sense cobrar. Els preus són molt populars, accessibles, perquè puguem ser una entitat d'integració social a Cornellà. Aquí tothom s'ha sentit ben acollit, som oberts, fins i tot amb jugadors d'altres equips.

Quins són els valors del club?

Al rugbi ens volem distingir pel respecte a l'adversari: la col·lectivitat, l'esforç, la lluita en silenci i la humilitat són valors inherents. Són uns valors que haurien de ser iguals en tots els esports, però contínuament veiem que no és així. Els jugadors, el públic... mostren un alt grau de violència. Nosaltres intentem que no passi. Volem guanyar, però amb respecte i honor, i volem aportar aquests valors al món de l'esport.

El rugbi, més enllà de les dues parts esportives, té una tercera part de companyonia: quan s'acaba el partit, es comparteixen algunes cerveses amb l'altre equip i això promou el contacte i amistat entre clubs. Com és un esport amb contacte físic que podria derivar en violència, aquest "tercer temps" contribueix a suavitzar qualsevol episodi que hagi pogut succeir al camp. L'harmonia amb l'altre equip és essencial.

Quina és la seva relació amb el club? I amb aquest esport?

M'he passat tota la vida jugant al rugbi. De jove, el mirava per televisió i m'agradava molt, de manera que quan tenia 15 anys vaig voler provar-ho.

Vaig viure la part final dels anys setanta, quan el club tenia jugadors d'elit, perquè em vaig incorporar a l'equip sènior del Club l'any següent de guanyar la Divisió d'Honor, i vam passar unes bones temporades pujant i baixant a la classificació fins al 96-97, quan ho vaig deixar. Cada cap de setmana tocava viatjar per Espanya per anar a competir! En deixar-ho, com havia estat capità de l'equip, vaig seguir vinculat a la Junta i també com a entrenador. I el 2002 vam constituir, amb un grup de companys, l'equip de veterans. Des del 2016 estic com a president.

Quins són ara els objectius?

Consolidar el club com un referent social i esportiu de Cornellà. Es tracta d'estabilitzar el club econòmicament i social, i créixer esportivament tot reforçant l'escola i les categories inferiors, i arribar al màxim nivell competitiu amb tots els equips, sense deixar de banda l'esperit obert i social del club

A la dècada del 2000 es va disgregar el club i ara volem tenir més presència en competicions catalanes, amb una estructura interna professionalitzada en les maneres de fer.

Què li ha aportat el rugbi?

M'agrada molt l'esport, practico tots els que puc. Però el rugbi m'ha aportat una forma de vida al seu voltant.

Entre la gent jove agrada molt perquè és un esport en equip divertit, de força, de velocitat, de contacte, de lluita... és una escola de vida: et dona grans alegries, grans tristors... T'ensenya a tenir aquests sentiments i et prepara per a altres situacions que vindran a la vida.

AUGUST PERPIÑA

"Fa 50 anys que soc al club: he estat jugador, entrenador i membre de la junta. Com a directiu vaig haver d'adoptar un perfil més seriós que com a jugador i assumir molta feina, però seguir vinculat al món del rugbi fa que ho gaudeixis".

JESÚS SANZ

"En un partit juguen 15 jugadors per equip. És moltíssima gent. Perquè tot funcioni entre ells ha de prevaler la companyonia i la solidaritat. No serveix de res tenir un jugador molt fort si els altres no l'acompanyen".

GASTÓN E. ILLESCAS

"El rugbi encara és un esport minoritari, però estem treballant molt en la captació de nous jugadors. Per als nens, el millor és la falta de pressió. Durant l'etapa de formació l'ambient no és competitiu, hi ha lloc per a tothom".

ENRIQUE ALANIS

"Encara que esportivament no estem en el nostre millor moment, el Cornellà ha estat precursor d'aquest esport al país. Personalment, em fa content pensar que hem contribuït a fer-lo avançar".

JUAN RODRÍGUEZ

"Vaig arribar al club gràcies a un company de classe que hi va arrossegar diversos amics. Em va agradar des del principi. És un joc que enganxa i on fas grans amistats. Després de tants anys, el club és casa meua".

RAFAEL BALLETBÒ

"El rugbi és una escola de la vida. Hi trobes la lluita, l'esforç, el treball, la solidaritat... El que queda després de tants anys és l'amistat, tant amb els companys com amb els membres d'altres equips".

JOAN VALVERDE

"Si un el mira des de fora, el rugbi sembla molt dur i agressiu, però a l'hora de la veritat hi ha menys lesions que al bàsquet, per exemple. Aquí es demostra l'honestetat amb què actuen els jugadors. És un esport molt noble".

XAVIER CAPARRÓS

"Avui dia som moltes les persones involucrades a la secció de veterans. Fins i tot hi ha jugadors de més de 70 anys. És emocionant, jo mai vaig poder jugar amb el meu pare i ara ho puc fer amb els que eren els seus companys".

JOAN FERNÁNDEZ TRABAL

RESPONSABLE TÈCNIC DE PATRIMONI CULTURAL I BIBLIOTEQUES DE L'AJUNTAMENT
DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

ANNA PLANS BERENGUER

COORDINADORA DE SERVEIS CULTURALS DEL DEPARTAMENT DE PATRIMONI
CULTURAL DE L'AJUNTAMENT DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

El Museu Palau Mercader és avui un exponent de la forma de vida i de les afinitats culturals i artístiques d'una família aristocràtica del segle passat.

Obert al públic l'any 1995, es troba en la planta noble de l'edifici, mentre que a la segona planta es pot visitar des del 2014 el Museu de les Matemàtiques de Catalunya, una proposta totalment diferenciada. L'edifici, situat al centre del Parc Can Mercader, té un gran èxit entre els cornellanencs.

Quina és la història del Palau Mercader?

Anna: L'edifici es va construir el 1864 en uns terrenys que anaven de la Torre de la Miranda fins al barri d'Almeda i pertanyien a una família aristocràtica de Barcelona. Anteriorment, hi havia hagut una masia, però al segle XIX Joaquim de Mercader va decidir construir una residència d'estiueig per passar-hi llargues temporades, tot i viure a Barcelona. A partir del 1900, la decadència econòmica de la família va suposar la pèrdua de gran part del patrimoni, de manera que es van haver de vendre la residència de Barcelona al passeig de Gràcia i traslladar-se a Cornellà. Aquest canvi va suposar fer obres per remodelar el palau i convertir els nombrosos dormitoris en grans sales on poder instal·lar els conjunts decoratius que van fer portar de Barcelona. Però va ser l'hereu de Joaquim, Arnau de Mercader, comte de Bell-lloc, qui va instal·lar-se al palau per viure amb la seva esposa. L'Arnau va morir l'any 32 i, durant la Guerra Civil, la finca va ser requisada per la Generalitat de Catalunya per convertir-la en seu de l'Escola Superior d'Agricultura i fer recerca de cultius. Acabada la guerra, va tornar la seva vídua, que ja tenia més de 70 anys i estava sola amb el servei. És un moment de davallada de l'edifici i la propietat. Al seu testament, la comtessa de Bell-lloc, va deixar la finca a una fundació religiosa educativa del Bisbat de Barcelona, que en va tenir la propietat entre el 1953 i el 1972. El problema va aparèixer amb les discrepàncies en l'ús dels terrenys i aquí és on

va sorgir la mobilització ciutadana, que s'hi va oposar frontalment. Hi va haver una forta campanya per salvar el parc i el palau. El 1974 el va adquirir l'Ajuntament de Cornellà i, finalment, el 1989 es obrir com a parc públic. El 1990 es va començar a rehabilitar l'edifici, que va ser inaugurat com a museu municipal el 1995.

Com valoren aquests 23 anys de trajectòria?

Anna: Un dels reptes més grans és donar visibilitat al museu perquè se segueix sent un gran desconegut. Actualment, la gent encara se sorprèn de tot el que hi troba quan entra, perquè no s'ho imagina. Un altre repte continu és la preservació; estem parlant d'un edifici antic amb unes col·leccions importants que demanen un manteniment. Les tasques de documentació i recerca s'han avançat molt, amb la col·laboració de diversos professionals, així com de la Diputació de Barcelona. Quan vam tenir accés al fons documental de la família vam poder interpretar millor què és el que passava aquí.

Joan: Fem una valoració positiva. La història del palau no s'entén sense tenir en compte el context històric de la ciutat. Això era un regal tancat que ningú no coneixia. Ens ha passat també amb el castell. Cal entendre la valoració que es feia del patrimoni a la ciutat, que és un nucli metropolità que en 12 anys va passar de 27.000 habitants a 100.000, i això es va fer en detriment d'algunes polítiques de conservació del patrimoni. És a partir de mitjans dels anys vuitanta, en part per pressió de diversos grups ciutadans, que l'Ajuntament es va veure empès a salvar les petges del passat de la ciutat, entenent que era el primer pas per construir una política de preservació del patrimoni històric de Cornellà. Aquesta casa s'explica per si mateixa, una vegada entres aquí, la casa et parla. Però les exposicions, els itineraris, els tallers que organitzem... han estat el vaixell insígnia d'una petita flota que hem anat armant per explicar què és Cornellà i com ha evolucionat com a ciutat.

Què ens explica el museu sobre Cornellà?

Joan: En l'enquesta municipal de valoració de serveis, el museu va obtenir una valoració de 8,1 punts, amb un coneixement del 80% per part de la població. És a dir, que hem fet un equipament cultural, amb poca inversió, que és el segon més ben valorat per la ciutadania. És clar que ser dins d'un parc urbà també ajuda. Però, des de fa 20 anys, cada dia festiu fem una visita guiada al museu i sempre ve gent. Ara a la jornada de portes obertes van venir 300 persones.

*Una de les sales del Museu Can Mercader.
Fons: Museu Palau Mercader i Ajuntament de Cornellà.
Fotògraf: Miquel Àngel Tabernero.*

Anna: Sovint el palau es veia com un bolet en la història de Cornellà, però la recerca ens ha permès adonar-nos que no està tan desconnectat. Per aquí darrere passa el Canal de la Infanta, que és un element patrimonial cabdal per a tota la comarca; com a explotació agrària, també ens parla d'una part de la història de la ciutat; igualment quan pensem en el moviment veïnal per salvar aquest espai...

Quin és el perfil del visitant?

Joan: Tenim un públic familiar i també adult. Bàsicament gent de Cornellà, però, com que és un parc metropolità, també ve gent d'altres indrets, de l'Hospitalet, de Barcelona, de la comarca. És un equipament local, però té un ressò més enllà de la ciutat. I, segons el tipus d'activitat que organitzem, captem un públic o un altre. Per exemple, fem jocs de pistes per conèixer els barris amb la voluntat de no quedar-nos tancats en nosaltres mateixos i donar servei a la població per descobrir l'indret on viuen. I ens funciona.

Quina és la seva vinculació amb el museu i Cornellà?

Joan: Jo era l'arxiver municipal i, a finals dels anys vuitanta, l'Ajuntament em va proposar dedicar-me a temes de patrimoni. Primer vam recuperar aquest edifici i després el castell, que són els més representatius i de més valor arquitectònic i històric de la ciutat. Fa 59 anys que visc a Cornellà, vaig néixer aquí, i he vist evolucionar la ciutat com la resta de pobles de l'àrea metropolitana: amb una transició de poble a ciutat molt dura, amb creixements ràpids i especulatius, fins a arribar als anys setanta, que és quan comencem a tenir consciència del que som i ens preguntem què ha passat. La ciutat s'ha cosit, s'ha fet una feina immensa, perquè el seu creixement es va fer tenint poc en compte els valors culturals i socials. Aquests últims anys s'ha intentat corregir i donar vida als espais. Fem activitats que fa 10 o 15 anys eren impensables, però cal humanitzar-la més, dotar-la d'ànima.

Anna: Jo vaig aterrar a Cornellà el 1992 i va ser com un xoc perquè vaig descobrir simultàniament el que es deia "la perifèria" i el Palau Mercader, entre Sant Ildefons i Almeda. Com a col·laboradora externa, vaig viure l'obertura del museu, els treballs de restauració de peces, documentació i la progressiva creació d'activitats, fins que el 2004 se'ns va encarregar el projecte museològic. Pensàvem que podríem fer una diagnosi ràpida, perquè coneixíem molt bé el museu però, quan ens hi vam posar, ens vam adonar que ni tot el que sabíem era correcte, ni sabíem tant com ens pensàvem. Les noves descobertes ens van permetre entendre millor el conjunt, ampliar la documentació i nodrir de contingut moltes activitats. A partir del 2008, vaig entrar com a interina al Departament del Patrimoni Cultural, on bona part de les meves responsabilitats se centren en el Museu Palau Mercader.

Quins són els plans per a la gestió del patrimoni a Cornellà?

Anna: Encara hi ha molts elements patrimonials que queden ocults a la vista i poden despertar, com ara Can Maragall o Can Bagaria. També queda pendent connectar el patrimoni material amb els altres tipus de patrimoni, com l'ambiental, les tradicions... per afavorir una visió global del patrimoni de la ciutat i el seu vincle amb la població.

Joan: Tenim pendent recuperar restes del patrimoni industrial i que la gent entengui que també forma part de la seva vida quotidiana. Recuperar el patrimoni serveix per a objectius conjunts de ciutat: facilitar la cohesió social i que els diferents grups es coneguin i s'hi impliquin.

ENRIC DE VILALTA

"Des del Consorci per a la Normalització Lingüística portem els alumnes a visitar el museu per tal de vincular-los al seu entorn. És important conèixer coses fora de l'aula, ja que així podem normalitzar l'ús del català en altres àmbits".

RAQUEL ALBIOL

"El museu és testimoni de com es vivia en altres èpoques, per la qual cosa és molt important conservar un patrimoni com aquest. Alhora, també és l'espai d'exposició dels projectes artístics i culturals itinerants que s'apropen a la ciutat".

DOLORS FREIXENET

"La meua estima al museu neix de la meua professió. Com a mestra, sovint hi he portat els meus alumnes. Aquestes visites han estat una manera de vincular-los al seu entorn des de tots els punts de vista: cultural, històric, social, etc.".

CARLES FREIXAS

"Als setanta la ciutat va patir un boom urbanístic que ho va devorar tot. El Parc de Can Mercader i el palau, entesos com a unitat, són una joia, ja que ofereixen un gran espai verd enmig del que es va 'menjar' el *desarrollismo* franquista".

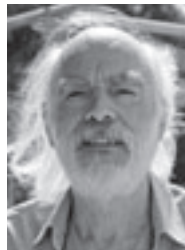
FREDERIC PRIETO

"El museu és part del patrimoni històric de la ciutat, ens mostra part del procés que ens ha conduït fins avui. D'altra banda, gràcies a la recuperació de la finca, Cornellà té un dels seus parcs més importants, sobretot a escala patrimonial".

IGNASI DOÑATE

"El palau està molt lligat a la història de la ciutat. Gràcies a l'esforç de recuperació de l'edifici, ens permet veure com era la vida d'aquella aristocràcia decadent que s'enfonsa amb la primera revolució industrial".

RAMON RULL

"A més de mostrar-nos com eren les residències de la noblesa al segle XVIII, tant el museu com el parc exemplifiquen el valor de la lluita ciutadana, la qual va salvar aquest patrimoni".

ABDÓ MARTÍ

"El museu-palau té un encant especial. No per res en concret, sinó per la immensa barreja d'elements de procedències i estils diversos. És un espai on les coses perden el sentit com a unitat per ser un tot".

MIGUEL MARTÍNEZ MARÍN

PRESIDENT DE CARISMA, ASSOCIACIÓ CRISTIANA D'AJUDA SOCIAL I CULTURAL

El cristianisme evangèlic és present a l'Estat espanyol des del segle XVI —des de la reforma protestant que va impulsar Martí Luter—, però al llarg de la seva història ha viscut etapes difícils per a la seva implantació. No va ser fins a l'any 1967, amb la Llei de Llibertat Religiosa, que van poder sorgir a l'àmbit públic. Els espais de culte evangèlics, a diferència dels catòlics, es caracteritzen per la seva austeritat i senzillesa, i a les seves celebracions predominen dos sagraments: el baptisme i l'eucaristia. Les esglésies evangèliques comparteixen uns preceptes bàsics fonamentals, però cadascuna té una orientació doctrinal i una forma d'organització específiques. En funció d'aquesta orientació, es poden classificar en diverses denominacions, com són el luteranisme, el baptisme, el metodisme o el presbiterianisme, entre moltes altres.

El creixement de l'evangelisme al nostre país és força recent i cal relacionar-lo amb el canvi de situació política —l'arribada de la democràcia va facilitar la llibertat religiosa— i amb el fenomen migratori actual. De fet, a Catalunya els evangèlics són la segona confessió cristiana per nombre de seguidors. Carisma, Associació Cristiana d'Ajuda Social i Cultural està molt vinculada a l'Església Cristiana Evangèlica de Cornellà de Llobregat. Miguel Martínez Marín és el president d'aquesta entitat. Parlem amb ell sobre el naixement de Carisma i sobre la seva tasca d'acció social a la ciutat.

Vostè és nascut o viu a Cornellà?

No. Jo vaig néixer a l'Hospitalet de Llobregat i visc a Torrelles de Llobregat.

I quina vinculació té amb Cornellà?

En primer lloc, soc el president de l'Associació Carisma, que està situada aquí a Cornellà. I això és així perquè la ciutat té una xarxa excel·lent de transport públic i una gran quantitat de serveis.

Sala de culte de Carisma, Associació Cristiana, d'Ajuda Social i Cultural.

Ens podria explicar quan i com va néixer l'entitat?

Sí. Va néixer el 2014 per donar resposta a una necessitat que teníem a la nostra comunitat. Cal remarcar que Carisma neix dins de l'església evangèlica d'aquí de la ciutat a partir d'un grup de voluntaris que va veure les dificultats per les quals passaven algunes persones de la comunitat i del poble i que van decidir donar resposta a aquestes necessitats.

I actualment quins objectius té Carisma?

Els mateixos pels quals va néixer: donar suport a famílies necessitades de la nostra comunitat. Anant una mica més enllà, també ajudem qualsevol persona que es posi en contacte amb nosaltres, tant de Cornellà com d'alguna ciutat veïna, com ara Sant Feliu de Llobregat.

L'ajut que els oferim comprèn un ventall molt ampli: des d'assessorament de tot tipus fins a roba i menjar. Cal tenir en compte que som una entitat relativament jove i que, per tant, els nostres recursos encara són limitats.

Quina relació mantenim amb la ciutat?

Volem mantenir una relació d'apropament amb tota la ciutadania de Cornellà. De fet, organitzem al llarg de l'any esdeveniments per obrir-nos a la gent, com ara campanyes de recollida de material escolar, de col·lecta de roba per a les famílies més necessitades... La idea és donar-nos a conèixer. En aquest sentit, estem col·laborant amb una escola de Cornellà per ajudar aquelles famílies que així ho necessitin. Les nostres actuacions dins de l'àmbit de l'atenció social també inclouen buscar lloc per dormir a aquelles persones que no en tenen cap, donar suport psicològic a les persones més vulnerables de la població, com és la canalla i la gent gran...

Col·laboren amb l'Ajuntament o amb altres associacions?

Puntualment ho hem fet. En aquests moments estem col·laborant amb una associació de l'Hospitalet, a la qual ajudem amb un equip d'unes quatre persones voluntàries que donen un cop de mà quan han de fer entrega d'aliments un parell de cops al mes.

Participen en la Festa Major de Cornellà amb alguna activitat?

Anys enrere ho hem fet. Durant el Corpus, organitzàvem activitats per a la canalla del tipus gimcana, amb inflables i tallers de pintar cares. Un any també vam muntar una carpa on es feien activitats de contacontes per als nens i nenes. I després, com a esdeveniment nostre, hem creat la festa anual "Más 1", que és un acte organitzat per als infants dins de l'agrupament d'escoltes que tenim a l'associació i que consisteix a donar-los a conèixer la natura, que sociabilitzin amb altres criatures; els ensenyaem valors de solidaritat i també d'aquesta manera poden sortir de casa. El nom de "Más 1" fa referència al fet que cada nen i nena de l'esplai pot portar un amic el dia de la festa. És un acte totalment gratuït.

I no reben cap subvenció pública per poder dur a terme aquesta tasca social?

Doncs no; en aquests moments, no. Estem treballant amb l'Ajuntament i amb el Departament de Serveis Socials perquè ens coneguin i vegin la tasca que fem a la ciutat. Presentem les memòries anuals que ens demanen on expliquem tota aquesta feina. Tots els recursos de què disposem surten de l'Església Cristiana Evangèlica de Cornellà a través de donacions per part de la gent que ve a l'església i de la feina de voluntariat que fem nosaltres mateixos.

Prepareu alguna altra activitat d'acció social?

A part de les activitats que et comentava abans durant la festa del Corpus a la ciutat, també hem organitzat concerts de gòspel solidaris a través d'un cor propi que tenim a l'església, o partits de futbol amb altres associacions de Cornellà.

I no em puc descuidar de comentar una altra de les activitats importants en què participem. Es tracta de la campanya Operació Nen del Nadal, que s'organitza a escala internacional. És el projecte solidari infantil nadalenc més gran del món. Totes les persones que vulguin col·laborar-hi han d'agafar una caixa de la mida d'una capsa de sabates i omplir-la amb coses necessàries, des de roba interior o un raspall de dents fins a una joguina, una pinta o material escolar. Tot això es prepara i s'envia a l'estranger, a l'ONG internacional Samaritan's Purse, que ho redistribueix als països més necessitats. Enguany, Carisma ha aconseguit enviar 80 caixes, moltes d'elles gràcies a la solidaritat dels ciutadans de Cornellà.

Creu que en el món que vivim s'estan perdent els valors cristians? Què fan des de l'associació per revertir-ho?

Sí, totalment. Els valors s'estan perdent, però també et dic una cosa: cada cop hi ha més associacions d'àmbit solidari que han sorgit per cobrir aquest buit. I un d'aquests valors que més s'ha perdut i que, des de Carisma, intentem potenciar és l'escolta activa. Nosaltres escoltem —és la primera cosa que fem— i, després, donem un cop de mà en tot el que puguem.

Per acabar, ens podria dir quins reptes tenen com a associació de cara al futur?

El repte principal que tenim als llocs on estem treballant, com és el cas de Cornellà, és arribar a la gent del poble, que coneguin la tasca social que estem duent a terme; també volem que l'Ajuntament i altres associacions sàpiguin que poden comptar amb nosaltres com a entitat del tercer sector; i, per sobre de tot, poder donar resposta amb una atenció social de qualitat a totes les persones que ens demanin ajuda.

ÀNGELA SORIANO

"La feina a l'associació m'ha demostrat que treballant units podem fer grans coses, contribuir a ajudar la gent. Tenim poques mans i les dificultats són moltes, però la força del treball en equip és el que ens permet avançar".

ROSARIO LORA

"Des de l'associació duem a terme activitats molt diferents entre si, totes importants. Nosaltres posem una mica del nostre amor i rebem la gratitud dels que ajudem. Em fa sentir immensament agraïda i contenta".

CRISTINA BALLESTEROS

"Tots els voluntaris donem el poc que tenim: posem les nostres mans i temps per fer possible cada projecte. Encara que se'ns han anat obrint portes, som una associació petita i sovint hem de tirar endavant amb recursos personals".

VÍCTOR MANUEL GOMIS

"En ser una organització vinculada a l'Església, per a nosaltres la solidaritat és un mandat. M'agrada saber que estic ajudant la gent, que amb el meu petit granet de sorra puc contribuir al benestar dels altres".

ROSA MARIA DÍAZ

"L'obra social ha estat una gran oportunitat per als voluntaris. Per seguir endavant i créixer necessitem l'ajuda de persones que col·laborin amb nosaltres. Hi ha moltes necessitats, com més gent siguem més podrem fer".

JOSÉ-JUAN ORTEGA

"L'associació neix de la unió d'uns cors generosos, però també de la coherència. Nosaltres tenim la sort de gaudir de béns materials però, si no col·laboréssim amb els altres, seríem pobres espiritualment".

RAQUEL RODRÍGUEZ

"Cada dia veiem com persones molt properes a nosaltres tenen grans necessitats, així que hem decidit col·laborar entre tots per evitar-les. Sempre m'ha motivat la idea d'ajudar els altres davant qualsevol problema".

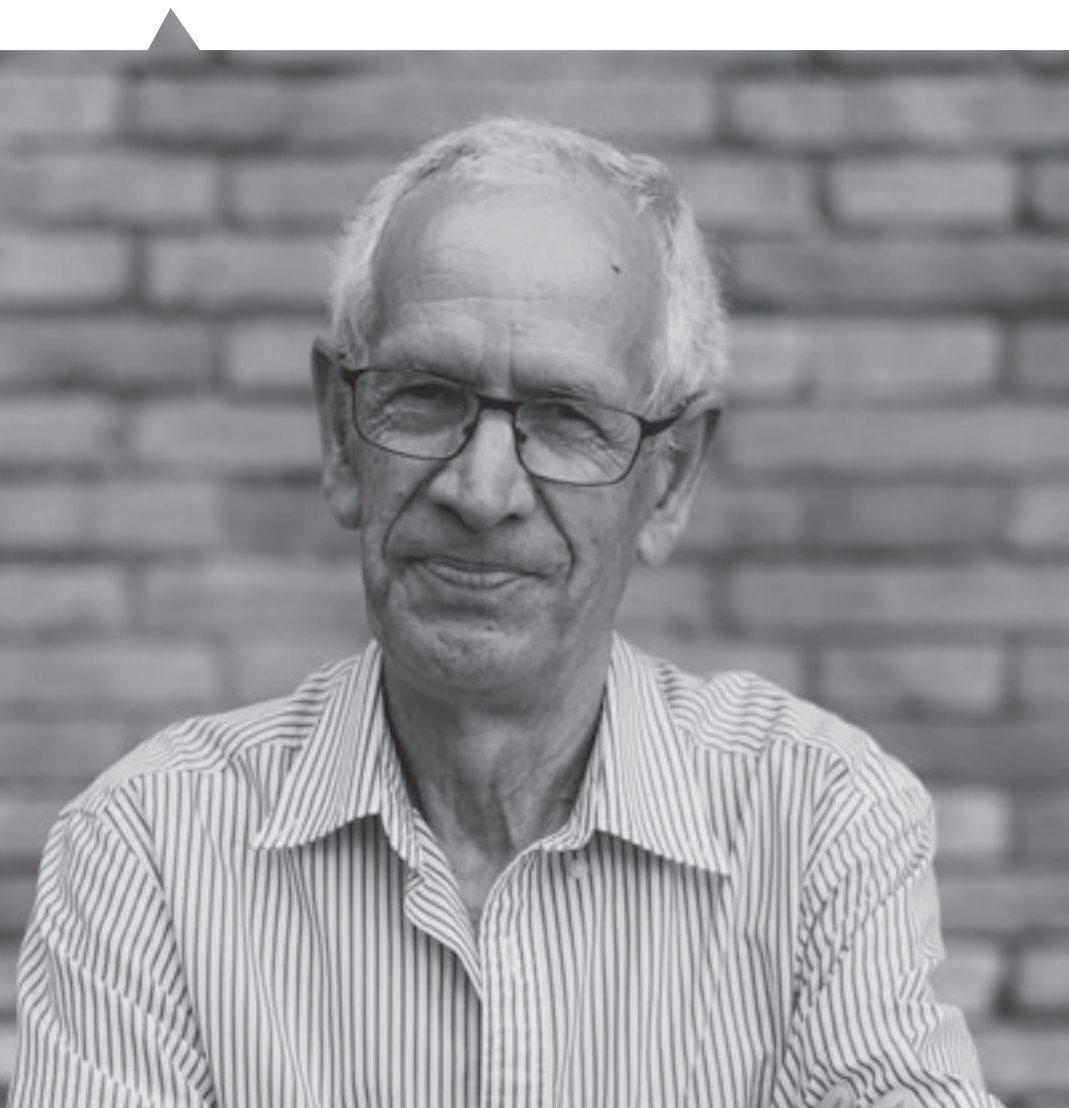

GEORGETA PANCU

"Dintre meu sempre he sentit la necessitat d'ajudar els altres. L'associació m'ha permès desenvolupar i aprofundir en aquest sentiment. Pel simple fet de poder compartir un somriure o fer un petit gest et sents útil i satisfeta".

BENIGNO MARTÍNEZ OJEDA

SECRETARI DE LA BOTIGA SOLIDÀRIA DE CORNELLÀ

La Botiga Solidària de Cornellà és un projecte comunitari impulsat per entitats de la ciutat per garantir una cistella bàsica d'aliments a famílies amb pocs recursos. Benigno Martínez és un dels responsables des dels seus inicis juntament amb Pura Velarde, presidenta de la Botiga Solidària. Molt implicat amb el moviment obrer i el teixit associatiu de Cornellà, el 2011 va ser distingit amb el Premi d'Honor de la ciutat.

La Botiga Solidària es va crear el 2012 per donar resposta a la creixent demanda d'aliments per a famílies en vulnerabilitat. Com va sorgir la iniciativa?

Quan, a partir del 2008, esclata la crisi econòmica, va començar a ser habitual veure moltes persones buscant menjar als contenidors. Si bé durant els primers mesos de la crisi moltes famílies van poder anar aguantant amb les prestacions de l'atur, un cop es van acabar el problema va assolir una dimensió preocupant. Diverses entitats, que ja havíem dut a terme projectes socials anteriorment, ens vam reunir i vam veure la necessitat de fer alguna cosa. Parlo de la Federació d'Associacions de Veïns de Cornellà, representada per Pura Velarde, Creu Roja, Càritas, la Coordinadora Contra la Marginació, Cornellà Sense Fronteres, Iniciativa per Catalunya i CCOO, del qual jo era representant, etc.

Per tant, es tracta d'un projecte comunitari impulsat per entitats de la ciutat.

Exacte. Com comentava, ja ens havíem mobilitzat en ocasions anteriors quan ho havíem vist necessari. Per exemple, el 2004 amb la important arribada de persones immigrades, vam crear la Plataforma per la Convivència i la Immigració a Cornellà. Havíem detectat cert rebuig, potser no evident però sí latent, cap als nouvinguts i amb la plataforma vam portar a terme tot un procés de formació en l'àmbit de les entitats que va ser molt enriquidor. I va servir per formar la gent sobre la realitat de la immigració.

Un cop van decidir que la crisi econòmica requeria una resposta solidària, com van construir el nou projecte de la Botiga Solidària?

Des del principi vam tenir clar que calia dignificar la donació d'aliments perquè no es tractava de donar almoïna, sinó d'un tema de dret, de justícia, perquè la Declaració de Drets Humans del 1948 ja recull el dret universal a una alimentació sana, saludable i suficient. Per aconseguir aquesta dignificació havíem d'evitar, per exemple, les llargues cues que es formaven. Abans de la Botiga, eren les parròquies o Càritas els que recollien i repartien aliments un cop a la setmana. Atenien fins a 100 persones, una xifra molt elevada, i estaven desbordats. Era molt dur veure que la gent de la cua girava el cap quan passaves pel davant perquè se sentien avergonyits. Per això, vam establir que les famílies beneficiades havien de ser derivades per Serveis Socials i Càritas. D'aquesta manera, dignificàvem el procés amb un acolliment individual per a cada família. D'altra banda, també vam estudiar algunes iniciatives similars que ja s'havien engegat a altres poblacions, com la de la Fundació La Vinya, a l'Hospitalet de Llobregat. Ens va servir per confirmar el model que volíem per a Cornellà. Vam presentar el projecte a l'Ajuntament i la resposta va ser molt positiva. Es van comprometre amb la iniciativa i, de fet, els espais on opera la Botiga són municipals. Vam començar el novembre del 2012, i el 2013 ens vam constituir com a associació per facilitar-ne la gestió.

Quantes persones atenen a la Botiga Solidària?

Els primers anys ateníem unes 400 famílies al mes dos dies a la setmana. Però de seguida va caldre ampliar-ho a tres dies per poder atendre les 600 famílies actuals. Cadascuna recull aliments un cop al mes. El nostre objectiu era no cronificar el servei, però no ha estat possible perquè durant molt de temps hi havia el problema de l'atur. Ara, però, fins i tot tenint feina, moltes famílies segueixen necessitant la Botiga. La precarietat laboral és una de les greus conseqüències de la crisi.

Com és l'equip que col·labora a la Botiga Solidària?

Totes les persones som voluntàries, sense excepció. Som unes 60 persones repartides entre els tres dies que donem servei. La majoria som jubilats, però hi ha de tot, fins i tot joves estudiants d'instituts i escoles de Cornellà, ja que des de l'any passat ens van proposar que alumnes fessin pràctiques de voluntariat a la Botiga. Actualment, el col·legi El Pilar, el col·legi SAMCE, de les claretianes, i l'IES Esteve Terrades ens envien alumnes

Magatzem de la Botiga Solidària.

voluntaris. Quan acaben de fer el període de pràctiques, uns quants continuen com a voluntaris, i això ens omple de satisfacció.

És possible fer un perfil de les famílies beneficiàries de la Botiga?

Difícil perquè és molt variat. Puc dir que al voltant del 35-40% són immigrants. D'altres són gent gran, però també hi ha gent jove. De vegades quan els veus amb els nens és molt dur. Molt poca gent s'ha salvat de la crisi.

Hi ha hagut una bona resposta per part de Cornellà, de les entitats i l'ajuntament?

Totalment, perquè Cornellà va assumir el tema des del principi com a propi. La major part de les entitats impulsores del projecte estaven al Consell de Serveis Socials però, encara que aquest consell tenia més del doble d'entitats, va assumir el projecte de la Botiga com a propi i li va donar el seu suport. D'altra banda, l'Acord Social, la plataforma municipal on estan totes les entitats i partits polítics, també va assumir el projecte com a propi. Tenim un suport complet de l'administració i de totes les entitats. La societat civil ha respost perfectament.

I la població de Cornellà?

A Cornellà, la gent veu la necessitat del que fem i aprova que ho duguem a terme. En diversos moments, hem pogut comprovar que la Botiga Solidària és una entitat reconeguda i molt ben valorada.

Des de la seva arribada a Cornellà el 1967 ha estat molt vinculat amb el teixit associatiu de Cornellà.

Vaig començar refundant el casino cultural del barri de Sant Ildefons. S'havien aprovat els estatuts l'any 1962, però s'havia quedat en un calaix. Me'n vaig assabentar i vaig demanar permís per fer-lo. Vam muntar una entitat que, amb el nom de Casino Cultural Sant Ildefons, es va convertir en la primera entitat juvenil del barri.

I també va ser fundador de l'Associació de Veïns de la Gavarra.

El 1974 vaig deixar el casino en mans dels joves i el 1975 vam crear l'associació de veïns. En aquells anys el paper de les associacions de veïns va ser fonamental, perquè cal tenir en compte que, per exemple, el barri de la Gavarra no tenia cap tipus de servei, ni escoles, ni enllumenat. Vam haver de treballar des de zero. Perquè te'n facis una idea: des de l'associació de veïns vam arribar a asfaltar carrers o iniciar serveis com l'escola d'adults. Nosaltres començàvem serveis que no existien perquè després els assumís l'administració. Estava tot per fer. De fet, el que ara és el Centre Cultural García Nieto, en aquella època era un magatzem abandonat que va ocupar l'associació de veïns. Posteriorment, el propietari va negociar amb l'Ajuntament i es va arribar a un acord per cedir l'espai, i ara és un dels equipaments municipals més grans de Cornellà.

Molt més tard, pels volts de l'any 2000 i des de l'entitat Coordinadora Contra la Marginació vam crear l'empresa d'inserció Recibaix, SL (actualment Recibaix Empresa d'Inserció SL), una de les primeres que es va crear arran de la llei d'empreses d'inserció.

FRANCISCO JAVIER PÉREZ

"Estic jubilat, però he treballat durant molts anys a la Seguretat Social. Tot i que les administracions tracten bé les persones que necessiten ajuda, el voluntariat dona l'oportunitat d'impli-car-te de manera diferent, més profunda".

OLGA CRUZADO

"Fa 6 anys que faig voluntariat a la Botiga Solidària. M'agrada participar-hi, em fa sentir bé. Com que no puc col·laborar econòmicament amb qui necessita un cop de mà, ho faig amb el meu temps i bona fe".

EMILIO RODRÍGUEZ

"La Botiga Solidària és un projecte important per a Cornellà. Alhora, evidencia certes mancances de les institucions. Aquestes coses no haurien de passar i s'ha de treballar per posar-hi solució".

FERNANDO MARTÍN

"Treballo a la Botiga Solidària en col·laboració amb l'Associació de Veïns de Sant Ildefons. Encara que per a mi és important ajudar, cal que la joventut s'hi impliqui més".

JOANA CASTRO

"Projectes com aquests són tan necessaris a Cornellà com a qualsevol altra ciutat. Des de les institucions molt sovint no s'arriba a tot, així que si no fos per nosaltres, els voluntaris, potser no es podria oferir aquest servei".

FRANCESC RUFAS

"Col·laboro amb la Botiga Solidària d'ençà que vaig veure un anunci a la parròquia de Santa Maria. Com que soc jubilat, tinc temps lliure i m'agrada emprar-lo a ajudar els altres i col·laborar en el que puc".

ANNA M. MARTÍNEZ

"Mirat egoïstament, tenir l'oportunitat de tractar amb la gent que passa per la Botiga em satisfà molt. Els voluntaris hem de tenir una gran empatia perquè sovint el més important és sentir-se escoltat i ben acollit".

CONCEPCIÓN VELARDE

"D'ençà que les escoles comptabilitzen el voluntariat com una nota més, cada cop hi ha més persones joves que s'hi sumen. Tots ells s'han portat molt bé i alguns s'han quedat un cop acabat el temps obligatori de pràctiques".

EDUARD ANGUERA I JUST

PRESIDENT DE L'AGRUPACIÓ SARDANISTA DE CORNELLÀ

Les ballades de sardanes tenen molta tradició a Cornellà. De fet, el 2018 se celebra el 50è aniversari del conegut Aplec de la Sardana —sota el lema “60 anys, 50 aplecs”—, que és una de les manifestacions històriques i singulars de la ciutat. Va organitzar-ne la primera edició el desaparegut Foment de la Sardana l’any 1958. Després de tres edicions, i a causa de la dissolució d’aquesta entitat, va haver-hi uns anys de pausa. No va ser fins a l’any 1972 que es va celebrar la quarta edició de l’Aplec de la mà de l’Agrupació Sardanista de Cornellà, que n’ha mantingut la continuïtat fins al dia d’avui.

Eduard Anguera és el president i un dels fundadors de l’Agrupació Sardanista de Cornellà, que el 2019 celebrarà el seu 50è aniversari. Parlem amb ell de l’evolució d’aquesta entitat històrica i del futur de la sardana.

Quina és la història que hi ha al darrere de l’associació?

L’Agrupació Sardanista de Cornellà es va fundar l’any 1969 de la mà d’un grup de joves —entre els quals m’incloc— entusiastes de la sardana. La ciutat havia perdut uns anys abans una associació cabdal del sardanisme local i comarcal com era el Foment de la Sardana. Es van continuar fent ballades —que organitzava l’Ajuntament—, però no hi havia cap entitat a Cornellà que es fes càrrec de les programacions. Un grup de joves sardanistes que coincidíem als concursos de colles sardanistes que es feien arreu de Catalunya i que érem de Cornellà vam decidir posar-hi remei i fundar una associació sardanista a la ciutat. Aquest va ser l’embrió del que és ara l’agrupació. Des del 1969 fins al 1975 va formar part de l’Orfeó Catalònia, primer com a Secció Sardanista i després com a Agrupació Sardanista Catalònia. Posteriorment, l’any 1976, ja al Patronat Cultural i Recreatiu, vam adoptar el nom d’Agrupació Sardanista de Cornellà.

Ballada de sardanes a la Central Cornellà d'Aigües de Barcelona.

Poc després de la nostra fundació, el 1971 vam organitzar el primer Concurs de Colles Sardanistes a Cornellà. Va ser tot un èxit i, a causa de la gran afluència de gent, ens vam guanyar la confiança de l'Ajuntament, que ens va demanar si seriem capaços de reorganitzar l'Aplec, que s'havia deixat de fer. Així va ser com l'any següent, el 1972, vam celebrar el tercer Aplec de la segona època. És a partir d'aquesta data quan vam començar a créixer com a associació.

És l'única associació sardanista que hi ha a la ciutat?

No. A finals dels anys setanta, es va fundar l'entitat Amics de la Sardana de Cornellà. Ens van convidar a participar-hi a través de l'Ajuntament. Nosaltres vam raonar que el millor seria aprofitar l'associació que ja existia, que era la nostra, i fer-la més gran per eixamplar la base. Per diferents raons, no es va arribar a cap acord, i és per això que actualment tenim dues associacions sardanistes a Cornellà, de les tres que n'hi havia hagut.

Aleshores, des de l'agrupació vam decidir que la nostra entitat aniria més enllà i que no sols treballaria per donar a conèixer la dansa pròpia del nostre país, sinó també tota la cultura catalana d'arrel tradicional. I així va ser com vam anar creant diverses seccions.

I quines són aquestes seccions?

N'hi ha 8: esbart de Cornellà (amb l'esbart infantil), el grup de foc (amb el ball de diables de Cornellà, el ball de diables infantil, el drac l'Enforcat i la dragona Cornèlia), el grup de tabalers Drumbeats, la colla de grallers, el ball de l'Àliga, els bastoners de l'Agrupació, el ball de cavallets i el ball de nans. En aquests moments, la joia de la corona és el ball de l'Àliga de Cornellà. Aquesta tradició es mou en uns altres paràmetres respecte de les altres.

En quin sentit?

Doncs en el fet que són àligues de protocol. Les àligues estan molt vinculades històricament al simbolisme del poder i, per tant, de la representativitat. A Cornellà aquest animal es regeix pel seu protocol i es governa mitjançant un Consell format per nou persones que representen l'Ajuntament, la ciutat i l'Agrupació Sardanista de Cornellà. Dins d'aquest Consell, el president és l'alcalde de la ciutat i el vicepresident soc jo, com a president de l'agrupació. L'àliga surt en comptades ocasions. Per exemple, si ve a la ciutat alguna personalitat, com ara un conseller o un ministre, aleshores el Consell valora si es fa sortir l'àliga, que duu la corona comtal de la casa de Barcelona i que fa un ball i li ret honors. Val a dir que d'àligues n'hi ha a uns quaranta municipis tota Catalunya. Per tant, és un orgull tenir-ne una. De fet, a diferència de la resta d'imatges, l'àliga dorm al Castell de Cornellà, tot un símbol. I només surt en dues èpoques de l'any de manera programada: per Festa Major i per la Diada, l'11 de setembre.

I quan fa que tenen àliga a Cornellà?

Doncs des de fa ben poc. L'àliga es va presentar a la Festa Major de l'any passat, però el Consell es va formar fa pocs mesos, per això et deia que en aquests moments és la joia de la corona i tot un orgull per a la ciutat, pel simbolisme que representa.

Un dels problemes de les entitats de cultura popular a les ciutats avui dia és el relleu generacional. El tenen garantit a l'Agrupació? Creu que el món sardanista està envellit o en crisi?

A l'Agrupació Sardanista tenim garantit el relleu generacional perquè ens vam diversificar en el seu moment: tenim moltes seccions, algunes de les quals infantils, i això fa que després aquests infants, quan són adults, formin part d'altres seccions. Internament, fem pedagogia entre les diferents seccions, perquè tot sigui més transversal. Ara bé, el tema de la sardana ja és una altra història. Com a sardanista que soc —em fa molta pena dir-ho—,

crec que, a la llarga, la sardana com a concepte dansa està tocada. Al meu parer, està patint un procés d'involució. Com amb la resta de tradicions, perquè no es perdi s'ha de poder innovar. Últimament, s'han fet alguns intents i es poden veure concursos de punts lliures, és a dir, de coreografia lliure; la música i la base són les mateixes, però hi ha una evolució. I aquesta és la clau: poder atraure i retenir el jovent per garantir la pervivència d'aquesta tradició. S'ha de poder llegir la sardana des de la modernitat; això sí, sense perdre'n l'essència. Santi Arisa, per exemple, és un músic que va crear fa anys, en complicitat amb la cobla Els Montgrins, la sardanova, que és un gènere que incorpora al món de la cobla altres instruments propis del jazz o del rock. Els més puristes no ho van acollir de manera satisfactòria. Jo penso, però, que té el seu atractiu. Es tracta de ballar sardanes amb uns arranjaments musicals nous i el resultat, per a mi, és fantàstic.

Després un altre problema que té la sardana és la diferència d'edat entre els músics de la cobla i els que ballen. Els primers tenen una edat d'entre 25 i 40 anys; són músics joves que surten del conservatori molt preparats i que veuen en les cobles un mitjà per guanyar-se la vida laboralment. Per contra, els que ballem sardanes tenim una mitjana d'edat al voltant dels setanta anys. Si no revertim aquesta situació, podria passar que al final s'anés perdent el ball i només quedessin concerts de sardanes i música per a cobla interpretats a dalt de l'escenari d'un teatre.

Esperem no arribar a aquest extrem. Podria dir-nos quants socis té l'entitat? Hi ha més homes o dones?

Actualment som 220 socis. Respecte al nombre d'homes i dones, a la Junta hi ha un 50% de cada i, pel que fa a les seccions, n'hi ha que tenen més dones que homes; a la nostra associació, doncs, hi ha paritat total. I una altra cosa de la qual estem orgullosos a l'agrupació és de la pluralitat que tenim: joves, grans, gent que s'ha integrat provinent d'altres parts de l'Estat espanyol, de diferents extractes socials... I això és un reflex del tipus de ciutat que tenim: una ciutat que és viva.

Per acabar, ens pot dir si tenen previst celebrar d'alguna manera especial el 50è aniversari de l'associació, que serà l'any vinent?

Doncs farem coincidir els actes de celebració amb la festa de l'Agrupació (que és el nom com es coneix l'agrupació entre el jovent). Estem fent l'esbós de les activitats que coordinaran les diferents seccions de l'entitat. I a la tardor començarem a preparar un llibre commemoratiu del 50è aniversari.

MARTÍ PLÀ

"Ara mateix treballem per engegar l'arxiu històric de l'agrupació. D'aquesta manera volem recollir la nostra evolució com a entitat i el nostre paper com a eix vertebrador de la cultura popular a Cornellà".

DAVID MONTERO

"Les diferents seccions de l'Agrupació Sardanista treballen conjuntament pel manteniment de la cultura popular. El nostre objectiu és donar-la a conèixer i fer patents les seves ramificacions. És important mantenir vives les tradicions locals".

MERCÈ VIDAL

"Em vaig vincular a l'agrupació d'ençà que els meus fills van començar a ballar amb l'esbart. Ells ja són grans, però jo continuo encarregant-me del vestuari. És moltíssima feina, però val la pena. Em satisfà contribuir a mantenir viu el que és nostre".

ORIOl ANGUERA

"Cornellà és de les ciutats del cinturó metropolità des d'on s'està treballant més enèrgicament per mantenir viva la cultura tradicional. Jo estic implicat en gairebé totes les seccions de l'agrupació, és una experiència molt bonica".

CARLES SANTIAGO

"En un principi, l'objectiu de l'Agrupació Sardanista era el de preservar la sardana a la ciutat. Malgrat que ja no comptem amb una secció que s'hi dediqui de manera específica, per mitjà d'actes com l'Aplec molta gent ha començat a ballar-la".

JOAN VIDAL

"Avui dia l'esbart és relativament desconegut. Tenim companyes que quan els pregunten diuen que és un grup de danses exòtiques. Molta gent ignora que cada poble té la seva pròpia dansa i la nostra tasca és recuperar-les".

JORDI SALVADOR

"Encara que l'esbart no és la secció més popular, els que en formem part contribuïm activament a mantenir la cultura popular del Principat. Per exemple, vam recuperar *La Gallarda del Pou*, un ball típic de Cornellà que s'havia perdut".

IGNASI CASALS

"Part de la nostra activitat està enfocada a engrescar la gent a sumar-se a l'agrupació. Fem tallers a escoles i festes majors de barri. En aquests espais intentem donar a conèixer les nostres diferents facetes com a entitat".

XAVIER EDO GARRIDO

PRESIDENT DE LA PENYA ESPANYOLISTA DE CORNELLÀ

La Penya Espanyolista de Cornellà es va fundar fa 63 anys. Durant un temps va quedar aturada, fins que fa 38 anys va iniciar una segona etapa. Xavier Edo és el tercer president de la Penya en aquesta nova època i fa 16 anys que n'ocupa el càrrec. La Penya va viure el seu moment àlgid quan l'Espanyol va guanyar la Copa del Rei de l'any 2000. Arran d'aquella fita, la xifra de socis es va disparar fins a aproximadament els 250 membres. Guanyar la segona Copa del Rei, l'any 2006, va allargar aquest període de gràcia, que els va portar fins i tot a canviar de local en diverses ocasions per encabir tots els socis, familiars i amics que s'hi aplegaven. Les coses han canviat molt des que la majoria de gent està abonada a les plataformes de televisió de pagament que ofereixen futbol a totes hores pràcticament cada dia de la setmana. Ara la Penya ocupa un local més petit al número 49 del carrer Sant Lluís, adequat al grup de socis actual, format gairebé tot per famílies que es coneixen de fa molts anys. "L'Espanyol és un club molt familiar", rebla Xavier Edo.

Penyes de l'Espanyol n'hi ha moltes. Quines peculiaritats té la de Cornellà?

Doncs que cada any organitzem el Torneig de la Dona, que el 2019 arribarà a la desena edició. Es tracta d'un torneig de futbol femení en el qual han participat equips d'arreu de Catalunya: el Barça, l'Europa, el Levante Las Planas, el Martorell, el Vilafranca, l'Estartit, etc. Va ser una idea meua sorgida a partir d'una conversa amb el regidor d'esports de Cornellà, que em va animar a organitzar alguna altra cosa al marge de les activitats que ja fèiem i, com que nosaltres només entenem de futbol, amb l'ajut de l'Ajuntament vam muntar aquest torneig.

En el Torneig de la Dona sempre participa com a local el CD Font Santa-Fatjó, que durant molt de temps ha estat l'únic equip femení de la ciutat.

Penya Espanyolista de Cornellà.

Aquest any jugarà per primera vegada el Cornellà, que ha muntat un equip femení. Els dos primers anys vam convidar al torneig el FC Barcelona i el RCD Espanyol i, aquest any, coincidint amb el 10è aniversari ho tornarem a fer. Al mes de març, coincidint amb les celebracions del Dia de la Dona Treballadora, jugaran els dos equips de Barcelona contra els dos equips de Cornellà.

Tradicionalment, al mes de març també organitzem un col·loqui amb dones esportistes, on participen futbolistes, nedadores, atletes, jugadores de bàsquet, etc. També convidem alguna jugadora o directiva de l'Espanyol i representants de l'Ajuntament de Cornellà.

Si els ho va demanar el regidor, potser és perquè estan acostumats a implicar-se en altres activitats que es fan a la ciutat?

La Junta Directiva de la Penya i alguns socis anem cada any al sopar organitzat per la gent de Cornellà que pertany a l'Associació Espanyola Contra el Càncer. Portem pilotes de futbol i una samarreta firmada pels jugadors de l'Espanyol, perquè ho rifin. A més, per Nadal hem fet recollides solidàries de menjar.

Com són les relacions amb la resta de penyes del club?

N'hi ha més de 200 i les relacions entre elles és excel·lent. Cada final de temporada es fa l'aplec de penyes i acostumen a anar-hi entre 80 i 90. El 2018 s'ha celebrat a Blanes (vam assistir 1.100 persones al dinar i més de 1.500 a la trobada) i l'any que ve toca fer-la a Sant Sadurní d'Anoia. Ja fa 29 anys que celebrem aquests aplecs. La penya que vol fer d'amfitriona primer ha de comptar amb el permís del seu Ajuntament i després presentar la sol·licitud a la Federació.

Quina diria que ha estat la fita més important que ha viscut la Penya?

La més important va ser l'any 2010, quan precisament vam organitzar nosaltres el 20è aplec de penyes. Vam fer un esmorzar al camp de rugbi de Cornellà i una cercavila. Després ens va rebre l'alcalde, amb qui vam intercanviar regals, i l'Espanyol ens va obrir l'estadi per fer un partit entre membres de les penyes i jugadors veterans del club, com ara Pochettino. Després vam fer el dinar al pavelló poliesportiu del costat del camp de l'Espanyol.

I a vostè, d'on li ve l'afició per l'Espanyol?

Amb tres anys ja anava al camp de Sarrià, amb el meu avi i el meu pare, a veure el futbol. Hem sigut socis des de sempre. Només quan em vaig casar i tenir fills, com que no m'ho podia permetre, vaig deixar de ser soci durant uns anys. Però ho vaig tornar a ser quan vaig tenir la possibilitat. Ara fa més de 30 anys que ho torn a ser (tinc el carnet amb el número vuit mil i escaig).

A casa tots som *pericos*: avis, pares, germans... Uns ho som de carnet i altres ho són de ràdio (això els ho dic per fer-los empenyar). I és que avui en dia fan tots els partits per la tele, la qual cosa, per una banda, està molt bé, perquè tothom els pots veure, però les penyes n'hem sortit molt perjudicades. A més, la gent no va tant al camp pels horaris en què es juguen els partits. A casa tenim 4 carnets i de vegades alguns els he de deixar perquè les filles han de quedar-se amb els nets.

Vostè ha viscut sempre a Cornellà?

No. Vaig néixer a Barcelona, però em vaig casar fa 42 anys i a partir d'aquell moment he viscut sempre a Cornellà. Quan els meus fills tenien 12-13 anys vam tenir l'oportunitat de tornar a Barcelona, però les filles ja tenien les arrels fetes aquí i no volien marxar. Estem molt contents a Cornellà, tenim un Ajuntament que funciona molt bé i un alcalde molt maco que treballa pel poble i que cada vegada ho fa millor.

Cornellà també deu haver canviat molt des que va arribar-hi.

Quan vam arribar la casa ens queia a sobre, perquè estàvem acostumats a una gran ciutat com Barcelona i Cornellà era un poble. Avui, en canvi, tot està molt ben urbanitzat; tens equipaments per fer tot tipus d'esports, escoles importants, empreses grans com la Siemens... Estem molt contents, perquè la ciutat ha fet un canvi radical en tots els aspectes. Miri si estic a gust que ara mateix no canviaria res de la ciutat.

Està igual de content amb l'Espanyol?

Home, les coses no van tan bé com voldríem. Però, com que estic implicat amb el club, també sé que les coses són molt difícils: avui en dia portar un equip de primera amb el nivell que ens agradaria a tots val molts diners i realment no n'hi ha per pagar tot el que s'ha de fer. Vam acabar la temporada amb 28.500 socis i el que espero és que la gent sigui conscient d'aquestes dificultats i que renovi: l'Espanyol és la força d'un sentiment. Jo he viscut dues baixades a segona i he continuat sent soci. El que ho és, ho és per a tota la vida...

Per a vostè va ser una alegria molt agradable quan el club es va traslladar a Cornellà, oi?

Va ser una alegria immensa. Tinc l'estadi a 200 metres de casa! I el local de la Penya està darrere del camp. Estic aquí la mar de bé!

Vostè ja està jubilat de la feina. De la Penya no es jubilarà?

Ja en tinc ganes, perquè fa molts anys d'això. Però el jovent no empeny i som els vells els que ho hem d'aguantar tot. Els joves et vindran a veure el futbol o a fer una festa, però no volen involucrar-se: troben que és complicat i que dona molta feina. Els grans som com el Capitán Trueno i el Jabato: aguantem el que faci falta!

MANUEL BAREA

"Recordo com als anys setanta uns grans aiguats van destrossar la zona on és el camp. No té res a veure el que era aquella zona amb el que és ara. Arran de la inauguració del RCDE Stadium s'ha urbanitzat i ha canviat cap a millor".

RAFAEL ARAGÓN

"De la germanor entre la meva penya, la de St. Joan Despi, i la de Cornellà, en va sorgir la Coordinadora de Penyes del Baix Llobregat, un espai per compartir experiències, a més de relacionar-nos amb altres aficionats de la comarca".

OSKAR ALEIXANDRE

"A escala social, l'aportació més important de la penya a la ciutat és el Torneig de la Dona Memorial Joaquín Lumeras. Encara que és una iniciativa nostra, és imprescindible el treball conjunt amb les institucions i C.D. Fontsa".

ADOLFO MORALES

"Per a mi, el millor de l'Espanyol és que som un club 100% esportiu. Ni la penya ni el RCD Espanyol entrem en política, i no volem que això canviï. Ens uneix el fet de ser de l'Espanyol, no cal que parlem d'aquests temes entre nosaltres".

AMARO GORDÓN

"Vaig conèixer el Xavi durant els trajectes de tornada des de Montjuïc. Va ser ell qui em va convèncer d'unir-me a la penya. Sempre li dic que hauria de ser firaire; té una gran habilitat per fer que la gent s'engresqui i participi".

MARC MOSULL

"Un dels nostres lemes ens descrivia com a 'Rars. Bojos. Il·lògics. Imprescindibles'. Crec que aquesta n'és una mica l'essència. En molts àmbits, ser de l'Espanyol representa anar contra corrent".

MÓNICA EDO

"La gent que es reuneix a la penya fa germanor. Allà parles amb un, comentes el partit amb l'altre, tant amb gent gran com jove. Arran de fer coses tots junts, ens hem convertit en una petita família".

MERCEDES FERNÁNDEZ

"D'ençà que soc regidora, la meva relació amb els membres de la penya és molt més estreta. Són persones que s'impliquen molt en la vida de la ciutat i col·laboren sempre amb els diferents projectes i entitats que hi ha".

Agraïments

A Enric Calpena i a Lluís Permanyer per aportar rigor històric i col·laborar en el desenvolupament d'aquest projecte.

A totes les persones i associacions esmentades al llarg d'aquest llibre.

Esteve Aguado, Santi Agüera, Ivan Aguilar, Enrique Alanis, Raquel Albiol, Joaquín Alcázar, Oskar Aleixandre, Carlos Alpuente, Eduard Anguera, Oriol Anguera, Rafael Aragón, Miquel Badrines, Cristina Ballesteros, Rafael Balletbò, Manuel Barea, Rosa Bassons, Dolors Campos, Xavier Caparrós, Dídac Casado, Ignasi Casals, Joana Castro, Xavier Chias, Carmen Cortegana, Olga Cruzado, David de Joaquín Ripollès, Enric de Vilalta, Rosa Maria Díaz, Ignasi Doñate, Gastón E. Illescas, Xavier Edo, Mònica Edo, Mª Luisa Fernández, Joan Fernández, Mercedes Fernández, Teresa Ferreres, Dori Fortun, Carles Freixas, Dolors Freixenet, Josep Gallofré, Gemma Gallofré, Rafael García, Jaime Garrido, Carmen Gil, Maribel Gisbert, Emilio Gómez, Víctor Manuel Gomis, Joan González, Anna González, Amaro Gordón, Oriol Guitart, Marco Laudoni, Gonzalo López, Manuela López, Rosario Lora, Abdó Martí, Xavier Martí, Elvira Martín, Fernando Martín, Ferran Martínez, Miquel Martínez, Benigno Martínez, Ana Mª Martínez, Elisenda Masip, Antonia Matas, Angel Miño, Esteve Mitjans, Salvador Montell, Fali Montero, David Montero, Ramon Montserrat, Adolfo Morales, Marc Mosull, Ramón Muntaner, Vicente Navarrete, Victòria Novo, Beatriz Ojeda, José-Juan Ortega, Georgeta Pancu, Francisco Javier Pérez, August Perpiña, Martí Plà, Anna Plans, Oscar Pordoy, Frederic Prieto, Joan Pujol, Luisa Quesada, Vicent Rambla, María Rascón, Pilar Relano, Anna Roca, Juan Rodríguez, Raquel Rodríguez, Emilio Rodríguez, Francesc Rufas, Ramon Rull, Alberto Salvador, Jordi Salvador, Carles Santiago, Sheila Santos, Jesús, Sanz, Ángela Soriano, Raúl Tesoro, Francesc Xavier Tomás, Antonia Urbano, Eric Valverde, Joan Valverde, Justí Vargas, Concepción Velarde, Joan Josep Ventura, Mercè Vidal, Joan Vidal

Memòries de Cornellà de Llobregat

Edita:

Aigües de Barcelona

Col·laboradors:

Enric Calpena, assessor
Lluís Permanyer, assessor
Jaume Grau, historiador
Anna Rodríguez, periodista

Disseny i realització:

&Comunicas
Entença, 157, 1r
08029 Barcelona
www.comunicas.es

Fotografia:

La Masia Studio
Ajuntament de Cornellà de Llobregat -
Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat

Impressió:

Gràfiques Bassó

Dipòsit legal:

B 16520-2018

